

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Produktionsøkonomi

Kvæg

2014

Produktionsøkonomi Kvæg

Forfattere Forfattere er anført ved hver artikel i pjecen. Hvor ikke andet er angivet, er forfatterne ansat ved Videncentret for Landbrug P/S, Kvæg

Redaktion Jannik Toft Andersen og Jacob Krog, Videncentret for Landbrug P/S, Kvæg

Layout Inger Camilla Fabricius, Videncentret for Landbrug P/S, Kvæg

Grafik Christian E. Christensen, Videncentret for Landbrug P/S, Kvæg

Fotos Hvor ikke andet er angivet, er fotografen Jens Tønnesen, LandbrugsMedierne

Tryk Scanprint a/s

Oplag 1.500

Udgiver Videncentret for Landbrug P/S, Kvæg
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
T 8740 5000
W vfl.dk

ISSN 1604-1712 (tryk)
ISSN 1904-7851 (web)

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Forord

Produktionsøkonomi Kvæg 2014 (PØK 2014) er den 22. publikation i rækken.

I april 2015 ophører kvotesystemet, hvor mælkeproducenterne kan vinke farvel til en væsentlig produktionsbegrænsning og dermed bedre muligheder for at styre og udvikle bedriften på den måde den enkelte landmand finder bedst.

PØK 2014 behandler nogle af mulighederne, der vil få større potentiale ved kvotens ophør. Der er blandt andet en artikel omkring krydsningskalve og en om mulighederne ved reduceret opdræt. Den sidste temaartikel beskæftiger sig med optimering af grovfoderproduktionen. Her vil mange bedrifter have stort potentiale uafhængig om kvoten er til eller ej.

I anden halvdel af pjecen præsenteres de økonomiske resultater som kvægbruget realiserede i 2013 dels med baggrund i de årsrapporter, der er indberettet til Økonomidatabasen, dels Business Check Kvæg, hvor det udelukkende er økonomien i mælkeproduktionen, der stilles skarpt på og endelig i 'Dækningsbidrag for malkekøer med opdræt' præsenteres resultaterne fra KvægNøglens dataregistreringer.

Spredningen i bedrifternes resultater er stor og afstanden mellem de gode bedrifter og de mindre gode øges, hvilket understreger vigtigheden af konstant at have fokus på bedriftens produktionsøkonomi.

Redaktionen er afsluttet 31. juli.

God læselyst!

Skejby, august 2014
Jannik Toft Andersen

Indhold

Forord	2	
Indhold	3	
Mælkeproduktion efter kvoter	4	Tema
Bedre økonomi med færre kvier	10	Tema
Sæt pris på krydsningskalvene	20	Tema
Sæt fremstillingsprisen for grovfoder under lup	28	Tema
Totaløkonomi for mælkeproducenter	34	
Business Check Kvæg 2013	46	
Udviklingen i KvægNøglebedriftenes dækningsbidrag	52	
Ti års udvikling	60	
Resultatudtryk	62	
Temafortegnelse – tidligere udgivelser i serien	64	

Mælkeproduktion efter kvoter

For den enkelte mælkeproducent handler det i høj grad om at tage bestik af udviklingen i rammevilkårene og tilpasse sig eller ligefrem drage nytte af ændringerne i disse. Arkivfoto.

Tema

> Susanne Clausen

Den 1. april 2015 er det slut med mælkekvoter, og derefter er det igen muligt at producere mælk uden begrænsninger på mængden. Nogle vil føle sig som køer, der bliver lukket på græs en dejlig forårsdag efter en lang vinter på stald. Andre som galopheste i startboksen, hvor startskuddet endelig lyder, og lågen går op. Nogle ser frem til at nyde friheden, mens andre

er fuldt fokuserede på at øge produktionen fra den første dag.

Midt i glæden over, at kvoterne forsvinder, kan det imidlertid være fornuftigt at stoppe op og vurdere, hvordan bedriften skal tilpasses og udvikles for at være konkurrencedygtig under fremtidens rammevilkår.

Opgaven er ikke blevet nemmere set i lyset af, at fremtidens rammevilkår er blevet betydelig mere uforudsigelige.

Formålet med denne artikel er at kaste mere lys over nogle af de rammevilkår, som allerede nu tegner til at ville præge fremtiden, ligesom det er målet at belyse hvad der bør være i

fokus ved udviklingen af bedriften de kommende år.

Rammevilkårene ændrer sig over tid

Vilkårene for at producere mælk ændrer sig løbende. Det kan man få et indtryk af ved at sammenligne vilkårene i 1984 med de vilkår, der gælder i dag (se tabel 1).

Man kan vælge at ignorere eller kæmpe imod ændringerne i rammevilkårene. Men i begge tilfælde vil bedriften næppe overleve på sigt. For den enkelte mælkeproducent handler det derfor i høj grad om at tage bestik af udviklingen i rammevilkårene og tilpasse sig eller ligefrem drage nytte af ændringerne i disse. Det er det, som skaber en konkurrencedygtig bedrift.

Når man træffer beslutninger om bedriftens strategiske udvikling, er det afgørende at bruge tid på at undersøge, hvordan rammevilkårene vil udvikle sig fremover. Ikke mindst fordi nogle beslutninger er svære at ændre uden store tab, når de først er truffet.

Trends i fremtidens rammevilkår:

Stigende efterspørgsel efter fødevarer

Nogle mega-trends tegner sig allerede nu for fremtiden. Således ventes verdens befolkning at vokse fra de nuværende 7 mia. til over 9 mia. i 2050. Men ikke nok med det. OECD forventer således, at andelen af middelklasseforbrugere vil

vokse fra 1,7 mia. i 2009 til 4,8 mia. i 2030. Størsteparten af væksten vil ske i Asien. Derudover vil to tredjedel af verdens befolkning ifølge FN leve i byer i 2050. I dag er det godt 50 pct.

Konsekvenserne af denne udvikling er flere. For det første ventes behovet for fødevarer at stige med hele 70 pct. frem mod 2050. For at sætte det lidt i perspektiv har Verdensnaturfonden beregnet, at behovet for fødevarer de næste 50 år vil svare til behovet de forgangne 8.000 år!

Den stigende velstand betyder, at forbrugerne samtidig vil ændre deres efterspørgsel efter fødevarer fra vegetabiliske fødevarer til animalske fødevarer,

Ændring i rammevilkår

Vilkårene for at producere mælk ændrer sig løbende.

Det kan man få et indtryk af ved at sammenligne vilkårene i 1984 med de vilkår, der gælder i dag.

og herunder også mælk og mejeriprodukter.

Denne udvikling gør, at mange forventer, at fødevaresektoren går en særdeles positiv fremtid i møde. Det er formentlig også

Tabel 1. Nogle væsentlige rammevilkår for mælkeproduktion i 1984 og i dag.

	1984	I dag
Markedet for mælk og mejeriprodukter	• Importrestriktioner • Eksportstøtte • Prisniveau højere end på verdensmarkedet • Stabilt prisniveau • Danmark konkurrerer på høj kvalitet og høj fødevaresikkerhed • Langt hovedparten af produkternes værdi bliver skabt på mejeriet	• Importrestriktioner – men færre end i 1984 • Ingen eksportstøtte • Prisniveauet følger verdensmarkedspriserne • Fluktuerende og uforudsigelige priser • Danmark konkurrerer på høj kvalitet, høj fødevaresikkerhed OG høje standarder vedrørende den måde mælken produceres på gårdene • En stadig større andel af produkternes værdi bliver skabt på gården
Landbrugsstøtte og politik	• Prisstøtte direkte knyttet til produktionen • Mælkeproduktion begrænset af kvoter • Kun landmænd kan eje landbrugsbedrifter	• Afkoblet støtte uafhængig af produktionen • Mælkeproduktion begrænset af kvoter, men ikke efter 2015 • Eksterne investorer har mulighed for at investere i landbrug
Miljø og dyrevelfærd	• Få om nogle miljøregler (den første vandplan kom i 1985) • Ingen regler vedrørende dyrevelfærd	• Omfattende regelsæt (gødningsplaner og -regnskaber, opbevaringskrav, dyrkningskrav, miljøgodkendelse osv.) • Detaljerede regler vedrørende opstaldning af malkekøvs
Økonomi	• Få og generelt enkle lånetyper • Højt renteniveau. 15 % • Inflation: 6,3 %	• Mange og til tider meget komplekse lånetyper • Ekstremt lavt renteniveau: 1,8 % • Inflation: 0,8 %

¹ Effektiv rente på 10-årige statsobligationer.

Udviklingen betyder større klimabelastning og et hidtil uset træk på verdens ressourcer. Således ventes behovet for vand frem mod 2030 at stige med 30 pct, mens behovet for energi ventes at stige med 50 pct. Foto: VFL, Planteproduktion.

Tema

Fluktuerende priser på mælk og foder

Markedsudsigterne er positive, men priserne vil fluktuere fra år til år. Sådan har det været siden priserne i EU begyndte at følge verdensmarkedet. Årsagen er, at kun ca. 8 pct. af verdens samlede mælkeproduktion omsættes på verdensmarkedet.

årsagen til, at eksterne investorer gerne vil investere i landbrug og især i landbrugsjord, fordi de tror, priserne kan stige de kommende år.

Ressourceeffektivitet bliver afgørende

Befolkningstilvæksten, væksten i antallet af forbrugere og den stigende migration mod byerne har imidlertid også andre konsekvenser, som vil præge udviklingen i de kommende år. Udviklingen betyder nemlig også en større klimabelastning og et hidtil uset træk på verdens ressourcer. Således ventes behovet for vand frem mod 2030 at stige med 30 pct., mens behovet for energi ventes at stige med 50 pct. Dertil kommer øget træk på blandt andet kunstgødning. Hvad får dette af betydning for mig, vil nogen måske spørge. Det korte svar er, at en af de vigtigste konkurrenceparametre i fremtiden bliver evnen til at producere 1 kg mælk

med færrest mulige ressourcer. Med andre ord: At producere mælk så ressourceeffektivt som overhovedet muligt.

Fluktuerende priser på både mælk og foder er kommet for at blive

Markedsudsigterne er positive, men priserne vil fluktuere fra år til år. Sådan har det været siden priserne i EU begyndte at følge verdensmarkedet. Årsagen er, at kun ca. 8 pct. af verdens samlede mælkeproduktion omsættes på verdensmarkedet. Dette domineres af New Zealand til trods for, at den New Zealandske produktion kun er på ca. 20 mia. kg mælk.

Den newzealandske produktion er græsbaseret og derfor afhængig af vejrforholdene. Det samme gælder også andre mindre udbydere til verdensmarkedet nemlig Australien og Argentina. Produktionen i EU og USA er in-

tensiv, men vejret kan også her påvirke produktionen. Det så vi senest i foråret 2013. Produktionens afhængighed af vejret gør, at udbuddet til verdensmarkedet vil fluktuere, og som følge deraf er der også fluktuationer i priserne.

Efterspørgslen på verdensmarkedet domineres af nogle få store lande (Kina og Rusland). Ændringer i efterspørgslen fra disse lande har derfor stor betydning for priserne på verdensmarkedet. Det er uforudsigeligheden i udbuddet og nogle få landes dominans på efterspørgselssiden, som skaber uforudsigelige fluktuationer i priserne.

Tilsvarende udsving kan ventes i foderpriserne. Her følger priserne også verdensmarkedet, og udbuddet er selvsagt også i høj grad afhængig af vejrforholdene.

Mindre i landbrugsstøtte

Med den seneste reform blev en del af forskellen i støtte pr. ha mellem de vesteuropæiske og østeuropæiske lande udjævnet. Tilsvarende blev en del af forskellen i støtte pr. ha mellem land-

mænd inden for en region (Danmark er en region) også udlignet.

Når en ny reformperiode starter fra 2020, vil der med stor sandsynlighed ske yderligere udjævning af støtten både mellem lande og mellem producenter. Det første er mere eller mindre givet, og det andet er oplagt. Til den tid vil den afkoblede støtte med tillæg være baseret på en historisk produktion for 15-20 år siden. Det bliver sværere og sværere at forsvare politisk. Om den næste reformperiode vil bevirke en fuld udjævning, eller om der, som nu vil være tale om en yderligere udjævning, er svært at sige. Det vil afhænge af det politiske klima til den tid, men det vil være klogt at tage højde for en lavere EU-støtte, når der lægges langsigtede strategier for bedriftens udvikling.

Strategisk udvikling med afsæt i fremtidens rammevilkår

Det er ganske almindeligt at lave en strategiplan for bedriftens udvikling. Før 2008 tog visionen oftest afsæt i familiens ønsker til fremtiden. En vision kunne eksempelvis lyde:

Yderligere udjævning i støtte i sigte

Når en ny reformperiode starter fra 2020, vil der med stor sandsynlighed ske yderligere udjævning af støtten både mellem lande og mellem producenter. Det første er mere eller mindre givet, og det andet er oplagt.

"En bedrift, som giver mulighed for et godt og aktivt familieliv".

I mange tilfælde krævede det en bedrift af en vis størrelse, hvor der er mulighed for at holde fri i nogle weekender og for at tage nogle ugers ferie. Strategien bliver derfor eksempelvis:

"Opkøb af X ha jord, ny kostald med plads til Y køer, udlicitering af kvierne".

Karakteristisk for denne type af strategiplaner er, at de generelt har et indadvendt fokus. Her er fokus at skabe en bedrift, som indfrier familiens ønsker. Det er der bestemt ikke noget galt i, men problemet opstår, når strategien ignorerer de vilkår, som bedriften skal producere under. Derved risikerer bedriften at komme i utakt med det omgivende miljø, og i værste fald overlever den ikke. Fremover må strategiudvikling derfor både inkludere familiens ønsker til fremtiden og en grundig analyse af det omgivende miljø. Derudover bliver det vigtigt lø-

Fakta

Nogle vigtige trends de næste 30 år

- Stigende efterspørgsel efter fødevarer
- Ressourceeffektiv mælkeproduktion
- Globalt marked med uforudsigelige udsving i priserne
- Mindre støtte til landbrugsproduktion.

Udviklingen i retning af landbrugsbedrifter med deltagelse af eksterne investorer vil mere generelt drive udviklingen i retning af det, som kendetegner andre erhverv. Arkivfoto.

Tema

Strategi for bedriften

Den enkelte bedrift skal udvikle sin egen strategi med afsæt i fremtidens produktionsvilkår – både de generelle og de mere specifikke, som karakteriserer området, man producerer i – og i bedriftens specifikke interne forhold.

bende at følge udviklingen og tilpasse strategien i forhold til ændringer i rammevilkårene.

Udviklingen i retning af landbrugsbedrifter med deltagelse af eksterne investorer vil mere generelt drive udviklingen i retning af det, som kendetegner andre erhverv, hvor strategiudviklingen fokuserer på virksomheden, og hvordan dens konkurrencedygtighed forbedres.

Den enkelte bedrift skal udvikle sin egen strategi med afsæt i fremtidens produktionsvilkår og i bedriftens specifikke interne forhold. Dog kan man på baggrund af den forventede udvikling i de generelle rammevilkår godt udpege nogle forhold, som vil være centrale for mange bedrifter. Disse er omtalt nedenfor.

Styrk robustheden

Mange malkekvægbedrifter er i dag kendetegnet ved et produktionsanlæg, der er mindre end 15

år gammelt, egenkapitalen udgør kun en lille andel af den samlede kapitalindsats, gælden er variabelt forrentet og en væsentlig del består af afdragsfrie lån. Mange oplevede en indtjeningsfremgang i 2013 som følge af en højere mælkepris, men niveauet var fortsat for lavt set i forhold til bedrifternes kapitalforhold. På tærsklen til kvoternes afvikling står mange bedrifter derfor med et forholdsvis moderne produktionsanlæg, men også med en sårbar økonomi.

Uforudsigelige prisudsving vil kendetegne fremtiden. Det kræver en robust økonomi. Da mange bedrifter har en særdeles sårbar økonomi, har de behov for at gøre økonomien mere robust i løbet af de kommende år. Det handler om at forbedre økonomien inden for de bestående rammer og bruge den økonomiske fremgang til at afdrage på gælden. En af mulighederne for disse bedrifter er at udnytte kvoternes

afvikling til at producere mere mælk inden for de givne rammer. Et af de efterfølgende temaer sætter fokus på dette.

Mange store danske virksomheder har ovenpå finanskrisen nedbragt gælden. Ikke fordi kreditgiverne har tvunget dem til det, men fordi gælden tyngede dem i forhold til at udvikle virksomheden. Det er grundlæggende den samme proces, mange bedrifter skal igennem de kommende år.

Styrk ressourceeffektiviteten

Som det ser ud nu, bliver ressourceeffektivitet en afgørende konkurrenceparametre i fremtiden. Det betyder, at den strategiske udvikling af bedriften skal styres mod at øge ressourceeffektiviteten i mælkeproduktionen. Ressourceeffektivitet er især knyttet til forbruget af: Næringsstoffer, energi og vand i forbindelse med mælkeproduktionen og i tillæg til dette den miljøbelastning, som produktionen medfører – eksempelvis i form af klimabelastning. Helt generelt vil en ressourceeffektiv produktion være en konkurrencedygtig produktion.

Styrk fleksibiliteten

Danske malkekvægbedrifter er kendetegnet ved at være kapitaltunge og med en høj gearing. Den store kapitalindsats gør, at bedrifterne har svært ved at tilpasse sig fluktuerende priser, ligesom den høje gearing giver bedrifterne problemer, når priserne er i bund.

Som følge af de uforudsigelige fluktuationer i priserne er der behov for at gøre en større andel af

omkostningerne variable. Det vil derfor i de kommende år handle om at gøre bedrifterne mindre kapitaltunge, med andre ord at begrænse kapitalbindingen til de absolut mest centrale aktiver.

De fluktuerende priser kræver ligeledes en lavere gearing og dermed en større egenkapital. Strategier for bedriftens udvikling skal fokusere på, hvordan egenkapitalen øges. Traditionelt har investeringer været finansieret med lånekapital, men fremover kan man måske forestille sig, at eksterne investorer indskyder kapital og bliver medejere af bedriften. I New Zealand er det ganske almindeligt, at eksterne investorer ejer en del af bedriften. I mange tilfælde er disse ofte landmænd, der driver en anden bedrift. Der er dog også eksempler på, at andre uden for landbruget investerer i bedrifter.

Styrk den strategiske ledelse

Ledelse bliver mere og mere vigtig for bedriftens succes i takt med, at denne vokser. I 00'erne var mange bedrifters mål at få flere køer, fordi man anså det for at være afgørende for at fremtidssikre bedriften. Muligheden for at opnå størrelsesøkonomiske fordele drev udviklingen, og vil også drive den i fremtiden. Mange køer garanterer imidlertid ikke den enkelte bedrifts overlevelse. Andre erhverv er fyldt med eksempler på, at selv meget store virksomheder ikke har formået at overleve. Disse er kendetegnet ved ikke at have fulgt med udviklingen og i tide tilpasset virksomheden til ændrede produktionsvilkår. I 00'erne fik mange

Styrk den strategiske ledelse

Ledelse bliver mere og mere vigtig for bedriftens succes i takt med, at denne vokser. I 00'erne var mange bedrifters mål at få flere køer, fordi man anså det for at være afgørende for at fremtidssikre bedriften. Fremover skal både den operationelle og strategiske ledelse være i top.

bedrifter flere køer, og de fik flere ansatte. Som ejer var man ikke længere med i alle opgaver på bedriften. Det blev tydeligt, at evnen til at lede medarbejdere og til at bruge styrings- og overvågningsværktøjer, samt planlægning og opfølgning værktøjer blev afgørende for at opnå gode produktionsresultater og dermed også forudsætningen for at opnå gode økonomiske resultater.

Gode produktionsresultater er **forudsætningen** for gode økonomiske resultater, men de garanterer det ikke i sig selv. Nogle bedrifter kan have et meget højt dækningsbidrag, men dette bliver spist op af høje faste omkostninger. Det er grundlæggende udtryk for, at den operationelle ledelse er helt i top, mens den strategiske ledelse halter – eller har haltet. Større uforudsigelighed og kompleksitet i vilkårene for at producere mælk taler for, at den strategiske ledelse af bedrifterne bliver afgørende for bedriftens succes. Det bliver derfor afgørende for bedriftens konkurrenceevne, at både den operationelle og strategiske ledelse er helt i top.

Bedre økonomi med færre kvier

Kvier er en integreret del af mælkeproduktionen, men hvor mange kvier er der egentlig behov for? Arkivfoto.

Tema

> Susanne Clausen

Det er muligt at producere mere mælk inden for rammerne af den samme miljøgodkendelse ved at reducere antallet af kvier. Især bedrifter med højt management-niveau kan hente en stor gevinst ad den vej.

Med mælkekvotens afskaffelse i 2015 vil andre faktorer virke mest begrænsende for produktionen. I mange tilfælde vil det være bedrifternes miljøgodkendelse. I den nuværende situation, hvor mange bedrifter – trods pæne prisstigninger på mælken – fortsat er kendetegnet ved at være gældsbelastede, handler det i meget høj grad om at skabe vækst inden for de eksisterende rammer. Denne artikel viser, at på bedrifter med gennemsnitligt eller højt niveau med hensyn til sundhed, reproduktion og ydelse, vil det være økonomisk fordelagtigt at reducere udskiftningen og anvende kønssorteret sæd kombineret med kødkvægssæd. Den økonomiske gevinst er dog markant størst, når besætningens sundhed, reproduktion og ydelse er i top.

Derfor er kvierne interessante

Kvier er en integreret del af mælkeproduktionen, men hvor mange kvier er der egentlig behov for? Spørgsmålet er interessant fordi:

- Det er omkostningsfuldt at producere en kvie
- Der er en produktionstid på ca. 24-26 måneder. Det vil sige, der bindes kapital i mindst to år inden indbetalingerne fra investeringen begynder at komme
- Jo færre kvier man har brug for, desto flere køer kan man have inden for rammerne af miljøgodkendelsen (under forudsætning af, at kviedyrene kan konverteres til kodyreenheder).
- Øvrige kælvninger kan være med krydsningskalve, som kan give en højere pris ved salg end renrace kalve.

Denne artikel fokuserer på økonomien i at reducere udskiftningen i besætningen og dermed behovet for kælvkvier.

Tvivlsom økonomi i at opdrætte kvier til salg

Det koster godt 10.200 kr. at producere en kælvkvie, når alle omkostninger er inkluderet. Det viser figur 1. I figuren er arbejdskraft aflønnet til 200 kr. pr. time og kapital til 8 pct.

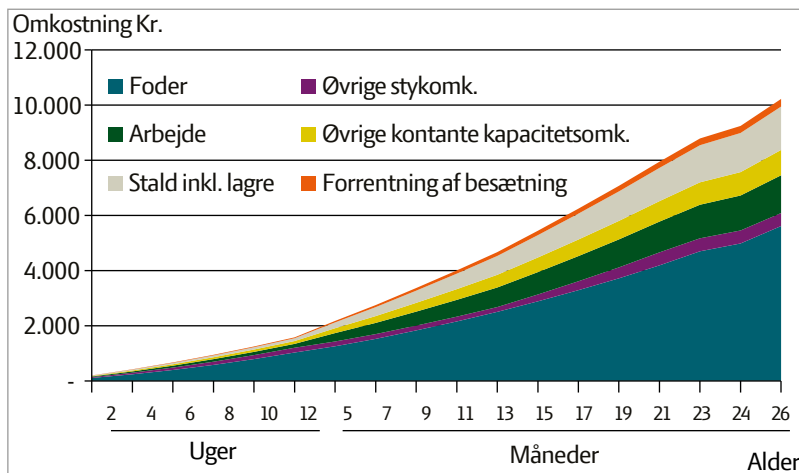
Omkostningerne på godt 10.200 kr. kan sammenlignes med markedsprisen på en kælvkvie. Den varierer fra omkring 8.300 kr. (SamMark) til ca. 9.500 kr. ved eksport. Ved salg er kvierne mi-

nimum to måneder fra kælvning og vurderet ud fra figur 1 giver det en profit på mellem -936 kr. og +264 kr. pr. kvie afhængig af om den sælges til hjemmemarkedet eller til eksport.

For nogen tid siden var det muligt at sælge lavdrægtige kvier til eksport til Rusland for 9.500-10.000 kr., hvilket gav en pæn profit. Eksportmarkedet for kælvkvier kan således være lukrativt, men det er også risikofuldt, fordi importlandet pludselig kan ændre sin støtte til import af kvier, eller fordi veterinære forhold pludselig kan ændre eksportmulighederne.

Miljøgodkendelse – den nye begrænsende faktor

Den 1. april 2015 forsvinder mælkeknoten. Herefter vil det på mange bedrifter være miljøgodkendelsen, der begrænser bedrifternes mulighed for at øge produktionen. Dermed bliver det vigtigt at producere mest mulig mælk inden for rammerne af den givne miljøgodkendelse. Det kan blandt andet ske ved at reducere antallet af stykker opdræt. Det vil give plads til at udvide antallet af køer og dermed mælkeproduktionen. Dette er illustreret i tabel 1 ved en ydelse på 10.000 kg EKM pr. ko.

Figur 1. Akkumulerede omkostninger ved opdræt af kælvkvie (stor race).

Tabel 1. Antal malkekøer, der kan udvides med, pr. opdræt besætningen reduceres med.

DE pr. styk opdræt (kælvningsalder: 26 mdr.)	0,44
DE pr. malkeko (stor race, 10.000 kg EKM)	1,37
Antal køer, der kan udvides med pr. opdræt, som besætningen reduceres med	0,32

Behovet for udskiftning er tæt forbundet med besætningens reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand. Arkivfoto.

Tema

Udskiftning

Udskiftningen i besætningen påvirker mange forhold, og derfor er det ikke muligt ved hjælp af simpel købmandsregning at vurdere økonomien i at sænke udskiftningen og dermed antallet af stykker opdræt.

I eksemplet kan bedriften udvide med 0,32 køer pr. opdræt, der reduceres med. Det vil give mulighed for at øge mælkeproduktionen med 3.200 kg EKM.

Færre stykker opdræt sænker udskiftningsmulighederne

Det er muligt at producere mere mælk inden for rammerne af den samme miljøgodkendelse ved at reducere antallet af styk opdræt. Færre stykker opdræt reducerer imidlertid også udskiftningen, og det vil:

- Reducere antallet af udsæterkøer og dermed indtægten fra disse
- Reducere antallet af fødte kalve, men øge andelen af kalve, der kan sælges
- Påvirke omkostninger til foder til køerne samt omkostninger til avl og dyrlæge
- Påvirke omkostningerne til kvier

- Påvirke indtægten fra overskudskvier forudsat, at der er overskud af kvier i besætningen
- Påvirke ydelsen pr. ko
- Påvirke arbejdsbelastningen som følge af færre kælvninger pr. årsko.

Udskiftningen i besætningen påvirker således mange forhold, og derfor er det ikke muligt ved hjælp af simpel købmandsregning at vurdere økonomien i at sænke udskiftningen og dermed antallet af stykker opdræt. Derfor vurderes de økonomiske konsekvenser ved hjælp af SimHerd.

To bedriftstyper – fire strategier

Behovet for udskiftning er tæt forbundet med besætningens reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand. Jo bedre reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand, desto min-

Fakta

SimHerd er en computer-model udviklet af Aarhus Universitet, Foulum.

Den kan efterligne de dynamiske og komplekse sammenhænge, der kendetegner produktionen i en malkekvægbesætning. Den er derfor velegnet til at vurdere de økonomiske konsekvenser af at sænke udskiftningen i en besætning.

dre er behovet for at skifte ud. Derfor er det nærliggende at antage, at økonomien i at reducere udskiftningen afhænger af bedriftens reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand. Ved hjælp af SimHerd er økonomien i at reducere udskiftningen derfor vurderet ved en gennemsnitlig bedrift (bedrift A) samt en bedrift med høj reproduktionseffektivitet og god

sundhedstilstand og høj ydelse (bedrift B).

Nogle bedrifter vælger at afprøve alle kvier i besætningen, mens andre bedrifter vælger at sælge overskydende kvier. Derfor er der set på to udgaver af nu-driften. Ved *strategi 1* sælges overskydende kvier, mens alle kvier indsættes i besætning ved *strategi 2*.

Udskiftningen i en besætning er sammensat af ufrivillige udsætninger og udsætninger som følge af, at koen ikke bliver drægtig eller ikke ønskes drægtig. De ufrivillige udsætninger er tæt forbundet med besætningens sundhedstilstand, som kan være svær at ændre på kort sigt. Hvis man vil reducere udskiftningen, vælger man derfor i praksis typisk at inseminere køerne i en længere periode. Ved *strategi 3* ses på økonomien i at reducere udskiftningen

ved at øge insemineringsperioden.

Gennem flere år har det været muligt at anvende kønssorteret sæd. Det giver mulighed for at producere kviekalve til mælkeproduktion på baggrund af de bedste køer/kvier. De øvrige køer insemineres med usorteret sæd og kødkvægssæd. Ved *strategi 4* undersøges økonomien i at sænke udskiftningen, når der samtidig anvendes kønssorteret sæd.

Behov for udskiftning

Behovet for udskiftning er tæt forbundet med besætningens reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand. Jo bedre reproduktionseffektivitet og sundhedstilstand, desto mindre er behovet for at skifte ud.

Tabel 2. De to bedriftstyper og fire udsætningsstrategier.

		Bedrift A	Bedrift B
Karakteristika*		Gns. ydelsesniveau Gns. reproduktionseffektivitet Gns. sundhedstilstand	Højt ydelsesniveau Høj reproduktionseffektivitet Høj sundhedstilstand
Strategi			
1	Nudrift: Overskudskvier sælges	11 insemineringscyklusser	9 insemineringscyklusser
2	Nudrift: Alle kvier afprøves i besætningen	11 insemineringscyklusser	9 insemineringscyklusser
3	Lavere udskiftning	15 insemineringscyklusser	12 insemineringscyklusser
4	Lavere udskiftning, kønssorteret sæd og kødkvægssæd	11 insemineringscyklusser 25% kønssorteret sæd på kvier 33% kødkvægssæd på 2.-kalvs og øvrige køer	12 insemineringscyklusser 25% kønssorteret sæd på kvier 75% kødkvægssæd på 2.-kalvs og øvrige køer

*Gns. reproduktionseffektivitet hhv. gns. sundhedstilstand svarer til, hvad besætningerne i gennemsnit opnår, når ydelsen pr. ko er på 10.000 kg EKM. Høj reproduktionseffektivitet hhv. god sundhedstilstand svarer til hvad de 25pct. bedste bedrifter opnår, når ydelsen pr. ko er 11.500 kg EKM.

Omkostningerne til opdræt af kælvekvier omfatter de samlede omkostninger ved at producere kvier og er på godt 10.200 kr. pr. stk. Arkivfoto.

Tema

Stigning i faste omkostninger

En stigning i antallet af køer kan påvirke bedriftens faste omkostninger. En eventuel stigning i disse skal derfor modregnes i den beregnede økonomiske gevinst.

De to bedriftstyper og fire strategier er vist i tabel 2 i oversigtsform.

De økonomiske beregninger er gennemført med afsæt i prisniveauet i 2014. Dog er en mælkepris på 2,96 kr. pr. kg EKM, hvilket er lidt lavere end det aktuelle prisniveau (3,01 kr.). Mørprisen for krydsningsstyrekalve er 700 kr., mens krydsningskviekalve afregnes til samme pris, som malkekægtyrkalve. Omkostningerne til opdræt af kælvekvier omfatter de samlede omkostninger ved at producere kvier og er på godt 10.200 kr. pr. stk.

Beregningerne inkluderer ikke den positive effekt, som kønsortet sæd har for fremgangen i køernes ydelse.

Økonomien i at sænke udskiftningen ved gennemsnitligt managementniveau

Tabel 3 viser de økonomiske konsekvenser af de 4 strategier på bedrift A.

På bedrift A er udskiftningen på godt 40 pct. ved nu-driften, hvor overskydende kvier sælges (strategi 1). Der er imidlertid stort set ikke overskud af kælvekvier i denne situation, og derfor er der ikke nævneværdig forskel på strategi 1 og 2. Det positive bruttoudbytte fra kvier ved strategi 1 og 2 vedrører slagtekvier, der ikke er blevet drægtige.

Der er ikke umiddelbart økonomi i at reducere udskiftningen ved at øge insemineringsperioden (strategi 3), idet det for-

ringer resultatet med 9.000 kr. i forhold til nu-driften (strategi 1). Det skyldes, at strategi 3 påvirker køernes ydelse negativt.

Bedrift A vil kunne forbedre det økonomiske resultat med 96.000 kr. ved at anvende

kønssorteret sæd på 25 pct. af kvierne og samtidig inseminere 33 pct. af 2.-kalvs- og øvrige køer med kødkvægssæd (se strategi 4). En væsentlig årsag til den økonomiske gevinst er, at det giver mulighed for at øge antallet af køer fra 200 til 205.

En stigning i antallet af køer kan påvirke bedriftens faste omkostninger. En eventuel stigning i disse skal derfor modregnes i den viste økonomiske gevinst på 96.000 kr. Stigningen i de faste omkostninger vil dog formentlig være marginal.

Tabel 3. De økonomiske konsekvenser af de fire strategier vurderet for Bedrift A (gns. ydelsesniveau, sundhedstilstand og reproduktionseffektivitet.).

	Strategi 1	Strategi 2	Strategi 3	Strategi 4
Tekniske resultater				
Årskøer	200	199	201	205
Antal kvier	203	203	196	183
Kg EKM pr. årsko	10.002	10.018	9.816	9.901
Udskiftningsprocent	40	41	32	37
Antal solgte kælvkvier	1	0	15	0
Antal DE	302	302	301	302
g metan pr. kg EKM	19,08	19,08	19,10	18,7
Ton metan i alt	38,2	38,0	37,7	38,0
Bruttoudbytte 1.000 kr.				
Mælk	5.811	5.817	5.738	5.896
Udsætterkøer	353	362	269	331
Kalve	31	31	30	41
Kvier	59	45	176	41
Statusforskydning	5	3	2	-7
Bruttoudbytte i alt	6.259	6.259	6.215	6.301
Stykomkostninger				
Foder, køer	2.074	2.076	2.061	2.109
Foder, kvier	515	516	499	463
Sygdomsbehandling	52	51	54	52
Avlsomkostninger	54	54	56	53
Øvrige omkostninger, køer*	219	218	220	224
Øvrige omkostninger kvier**	417	418	406	376
Stykomkostninger i alt	3.331	3.334	3.296	3.279
Resultat	2.928	2.925	2.919	3.022
Forskel i forhold til strategi 1	-	-3	-9	+96

*Omfatter øvrige stykomkostninger.

**Omfatter øvrige omkostninger (stykomkostninger såvel som faste omkostninger).

Tema

Avlsstrategi

Bedrift A vil kunne forbedre det økonomiske resultat med 96.000 kr. ved at anvende kønssorteret sæd på 25 pct. af kvierne og samtidig inseminere 33 pct. af 2.-kalvs- og øvrige køer med kødkvægssæd.

Bedrift B vil, ved at inseminere 25 pct. af kvierne med kønssorteret sæd og 75 pct. af 2.-kalvs køerne henholdsvis øvrige køer med kødkvægssæd (strategi 4), kunne øge indtjeningen med hele 629.000 kr. Arkivfoto.

Økonomien i at sænke udskiftningen ved et højt managementniveau

Tabel 4 viser de økonomiske konsekvenser af de 4 strategier på bedrift B.

Bedrift B er kendetegnet ved høj sundhedstilstand og god reproduktionseffektivitet samt et højt ydelsesniveau. Udskiftningsbehovet er mindre sammenlignet med bedrift A. Dels er der færre ufrivillige udskiftning som følge af den høje sundhedstilstand, og dels medfører den høje reproduktionseffektivitet, at færre køer må sættes ud på grund af manglende drægtighed.

Hvor bedrift A var nødt til at indsætte alle kvierne i besætningen for at dække udskiftningsbehovet, kan bedrift B sælge 22 kvier om året. Skulle

bedrift B vælge at skifte strategi og indsætte alle kvier i besætningen vil det give en ekstrem høj udskiftningsprocent og et økonomisk tab på 84.000 kr. (se strategi 2).

Ligesom bedrift A kan bedrift B vælge at give køerne længere snor med hensyn til at blive drægtige. For Bedrift A var det ikke umiddelbart en økonomisk fordelagtig strategi, men for bedrift B vil det medføre en økonomisk gevinst på 84.000 kr. Gevinsten opstår, fordi bedriften kan udvide besætningen med fem køer inden for den samme miljøgodkendelse. Ligesom for bedrift A, må bedrift B også korrigere fremgangen på 84.000 kr. for en eventuel stigning i de faste omkostninger. Også her vil man dog forvente, at stigningen i de faste omkostninger vil være marginal.

Tabel 4 viser, at bedrift B ved at inseminere 25 pct. af kvierne med kønssorteret sæd og 75 pct. af 2.-kalvs køerne henholdsvis øvrige køer med kødkvægssæd (strategi 4) vil kunne øge indtjeningen med hele

629.000 kr. i forhold til strategi 1 (nu-driften). Gevinsten opstår ved, at der er plads til 26 køer mere inden for den nuværende miljøgodkendelse. Samtidig er der færre omkostninger til kvier.

En stigning i ko-antallet på 26 køer (13 pct.) vil med stor sandsynlighed også øge bedriftens kontante kapacitetsomkostninger, afskrivninger og omkostninger til forrentning. Hvor meget disse vil blive påvirket,

Tabel 4. De økonomiske konsekvenser af de fire strategier vurderet for bedrift B (højt ydelsesniveau, sundhedstilstand og reproduktionseffektivitet.).

	Strategi 1	Strategi 2	Strategi 3	Strategi 4
Tekniske resultater				
Årskøer	200	197	205	226
Antal kvier	232	245	213	142
Kg EKM pr. årsko	11.454	11.689	11.253	11.243
Udskiftningsprocent	38	52	25	23
Solgte kællekvier	22	0	39	7
Antal DE	313	313	313	313
Gram metan pr. kg EKM	18,46	18,6	18,21	16,73
Ton metan i alt	42,3	42,8	42,0	42,5
Bruttoudbytte				
	1.000 kr.			
Mælk	6.675	6.700	6.691	7.386
Udsætterkøer	385	521	254	255
Kalve	36	37	33	87
Kvier	257	61	397	91
Statusforskydning	-1	0	0	-3
Bruttoudbytte i alt	7.351	7.320	7.376	7.816
Stykomkostninger				
Foder, køer	2.294	2.289	2.309	2.548
Foder, kvier	598	632	552	347
Sygdomsbehandling	34	32	37	41
Avlsomkostninger	59	61	58	51
Øvrige omkostninger, køer*	219	216	224	248
Øvrige omkostninger kvier**	480	507	445	286
Stykomkostninger i alt	3.684	3.738	3.625	3.521
Resultat	3.666	3.582	3.750	4.295
Forskel i forhold til strategi 1		-84	+84	+629

Hvis bedriftens kvier er opstaldet i et produktionsanlæg, som endnu ikke er afskrevet, vil omkostningerne til afskrivning og forrentning af anlægget ikke ændres, selvom antallet af kvier falder. Arkivfoto.

Tema

Klimabelastning

Metan-udskillelsen er ét af flere forhold, som påvirker klimabelastningen. Derfor er det værd at bemærke, at metan-udskillelsen er lavere ved en god sundhedstilstand, høj reproduktionseffektivitet og en høj ydelse pr. ko sammenlignet med en situation, hvor disse er på et gennemsnitligt niveau.

afhænger meget af forholdene på den konkrete bedrift.

Tabel 5 giver imidlertid et eksempel på, hvor meget disse omkostninger kan stige som følge af besætningsudvidelsen. Tabellen er baseret på oplysninger fra Danmarks Statistik vedrørende de kontante kapacitetsomkostninger pr. ko i 2012. Disse er korrigeret til 2014-priser.

Stiger bedrift B's faste omkostninger med eksempelvis 127.500 kr. vil økonomien blive forbedret med ca. 500.000 kr. Den økonomiske gevinst er i meget høj grad forårsaget af muligheden for at udvide antallet af køer inden for rammerne af den nuværende miljøgodkendelse.

Færre kvier giver ikke færre faste omkostninger på kort sigt

Beregningen af økonomien ved de forskellige strategier antager, at alle omkostningerne ved at producere en kvie er variable. Det er kun tilfældet, hvis kvierne enten er udliciterede, eller når man står over for at skulle investere til kvierne.

Hvis bedriftens kvier er opstaldet i et produktionsanlæg, som endnu ikke er afskrevet, vil omkostningerne til afskrivning og forrentning af anlægget ikke ændres, selvom antallet af kvier falder. Derudover vil et fald i antallet af stykker opdræt kun delvist påvirke nogle af de kontante kapacitetsomkostninger.

Tabel 5. Eksempel på stigning i de faste omkostninger som følge af en besætningsudvidelse på 26 køer på Bedrift B.

		I alt
Kontante kapacitetsomkostninger	26 køer x 7.500 kr. pr. ko x 50%	97.500 kr.
Omkostninger til afskrivning og forrentning	Investeringssum: 7.500 kr. pr. ko Levetid: 10 år Rente: 8%	30.000 kr.
I alt		127.500 kr.

Det betyder, at 'øvrige omkostninger kvier' ved strategi 3 og 4 vil være højere end vist i tabel 3 og 4. Disse omkostninger falder med andre ord ikke helt så meget, og dermed bliver den økonomiske gevinst ved strategi 3 (for bedrift B) og strategi 4 mindre. Det ændrer dog ikke på det faktum, at strategi 3 (for bedrift B's vedkommende) og strategi 4 forbliver særdeles økonomisk attraktive.

Mindre metan-udskillelse ved bedre økonomi

Det er kommet stor opmærksomhed på mælkeproduktionens betydning for klimabelastningen.

Metan-udskillelsen er ét af flere forhold, som påvirker klimabelastningen. Derfor er det værd at bemærke, at metan-udskillelsen er lavere ved en

god sundhedstilstand, høj reproduktionseffektivitet og en høj ydelse pr. ko sammenlignet med en situation, hvor disse er på et gennemsnitligt niveau.

Det er ligeledes interessant, at når reproduktion, sundhed og ydelse er i top kan bedriften reducere metan-udskillelsen yderligere, hvis den sænker udskiftning.

Sæt pris på krydsningskalvene

Et udsnit af holdet af krydsningstyre på DKC. Tyrene har Limousine- og Blåkvægsfædre og Holsteinmødre. Tyrene har haft en daglig tilvækst fra fødsel til 8½ måned på 1.430 g. Foto: Peter Hvid Laursen.

Tema

- > Morten Kargo, VFL, Kvæg og Aarhus Universitet
- > Anders Fogh
- > Jehan Ettema, Aarhus Universitet og SimHerd A/S
- > Line Hjortø
- > Kevin Byskov

Produktion af krydsningskalve i Danmark kræver, at mælkeproducenten kan se en økonomisk gevinst. Denne gevinst afhænger af prisen på kalvene. Mælkeproducenten skal som minimum have samme pris for en krydsningskalv som for en renracet malkeracetyr, mens slagtekalveproducenten i gennemsnit på tværs af køn (½ kviekalv og ½ tyrekalv) kan give ca. 600 kr. mere for en krydsningskalv, uden kiloregulering, og stadig opnå samme indtjening som på en renracet malkeracetyr.

En betydelig produktion af krydsningskalve i Danmark kræver, at mælkeproducenterne kan se en betydelig fordel i at bruge kødkvægssæd for derigennem at optimere produktionen.

Som mælkeproducent er overvejelsen derfor, om det er umagen værd at bruge kønssorteret sæd (KSS) og kødkvægssæd med de fordele og ulemper det giver managementmæssigt og økonomisk, eller om han skal fortsætte som vanligt med brug af malkeracesæd til alle køer.

I praksis har vi i de seneste år set et stigende forbrug af kødkvægssæd anvendt på malkekvæg. Forbruget steg eksempelvis fra 35.000 doser i 2012 til 45.000 doser i 2013.

Krydsningskalvene sælges oftest fra malkekvægssproducenten til en specialiseret slagtekalveproducent. En spørgeundersøgelse viser, at den største andel af krydsningstyrener opdrættes i slagtekalvebesætninger, mens krydsningskvierne sælges til både slagtekalveproducenter og mere ekstensivt opdræt.

Men hvad tjener mælkeproducenten ved at producere kødkvægskrydsningskalve i forhold til udelukkende at producere renracede kalve? Og hvilken pris kan slagtekalveproducenten betale for krydsningskalven for at få det samme dækningsbidrag pr. dag som for en renracet tyrekalv?

Mælkeproducentens overvejelser: Skal – skal ikke?

Prisen for en krydsningsspædkalv

skal findes inden for et interval, hvor mindsteprisen er den pris, hvor mælkeproducenten (ved uændret udskiftningsprocent) overordnet set opnår samme indtjening, som ved alene at producere renracede kalve. Den anden ende af intervallet er den pris, hvor slagtekalveproducenten tjener lige akkurat det samme ved opdræt af en krydsningskalv, som han tjener ved opdræt af en renracet HF-tyrekalv. Dette er illustreret i figur 1.

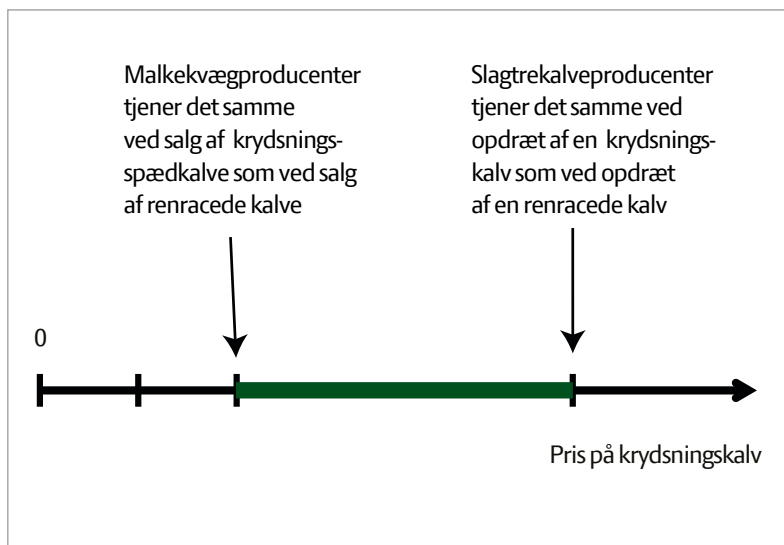
Længden af den grønne planke i figur 1 er afhængig af prisforudsætninger, og af hvilken type krydsningskalv, der produceres. For mælkeproducenten er ligevægtsprisen en gennemsnitspris på en krydsningskviekalv og en krydsningstyrekalv, idet den nuværende pris på kønsorteret kødkvægssæd, som overvejende giver tyrekalve, er

Stigende forbrug af kødkvægssæd

I praksis har vi i de seneste år set et stigende forbrug af kødkvægssæd anvendt på malkekvæg. Forbruget steg eksempelvis fra 35.000 doser i 2012 til 45.000 doser i 2013.

for høj, og drægtighedsprocenten er for lav.

Den maksimale pris, som slagtekalveproducenten kan give, er afhængig af kalvens køn. Derudover er plankens længde afhængig af krydsningskalvens morrace, og her adskiller Jersey sig meget fra de øvrige racer.

Figur 1. Den grønne planke viser det spænd, hvori prisen for en krydsningskalv skal ligge, hvis både mælkeproducent og slagtekalveproducent skal have en økonomisk gevinst.

En 8½ måned gammel krydsningskvi med Limousine far og jersey mor, som indgår i forsøget på DKC. Foto: Peter Hvid Laursen.

Tema

Brug KSS rigtigt!

Når der skal anvendes kødkvægssæd og KSS i en malkekvægsbesætning, er det vigtigt, at KSS anvendes på de avlsmæssigt bedste hundyr, samt at kødkvægssæd anvendes på de avlsmæssigt dårligste køer

I denne artikel vil vi først se på den mindste pris, som mælkeproducenten kan producere en krydsningskalv til for at få sine ekstraomkostninger dækket.

Dernæst vil vi se på den maksimale pris, som slagtekalveproducenten kan give for at opnå en indtjening på højde med en renracet kalv. Den reelle salgspris vil ligge et sted mellem disse priser.

Vigtigt at mælkeproducenten bruger KSS rigtigt!

Anvendelse af kødkvægssæd i malkekvægsbesætningerne kombineres ofte med KSS. I langt de fleste tilfælde er brug af kødkvægssæd en forudsætning for at få økonomi i inseminering med KSS.

Når der skal anvendes kødkvægssæd og KSS i en malkekvægsbesætning, er det vigtigt,

at KSS anvendes på de avlsmæssigt bedste hundyr, samt at kødkvægssæd anvendes på de avlsmæssigt dårligste køer, som illustreret i figur 2.

Samme indtjening ved samme pris på krydsningskalve og renracede kalve

Økonomisk er der fordele og ulemper for mælkeproducenten ved at anvende KSS og kødkvægssæd i forhold til anvendelse af konventionel sæd.

Fordelene er et højere, avlsmæssigt niveau på de kvier, som planlægges indskiftet, fordi de er afkom efter de avlsmæssigt bedste hundyr. Samtidig kan brug af kønssorteret sæd reducere kalvedødeligheden hos kvierne væsentligt.

Spørgsmålet er dog, hvad krydsningskalvene skal koste i forhold til renracede Holstein-tyrekalve for, at investeringen

i KSS og kødkvægssæd er tjent hjem.

Det øgede, avlsmæssige niveau betyder, at man i en gennemsnitsbesætning vil opnå et øget dækningsbidrag (DB) på 93-155 kr. pr. årsko ved varierende anvendelse af KSS og kødkvægssæd.

Den samlede, økonomiske effekt af anvendelse af KSS og kødkvægssæd i en Holsteinbe-

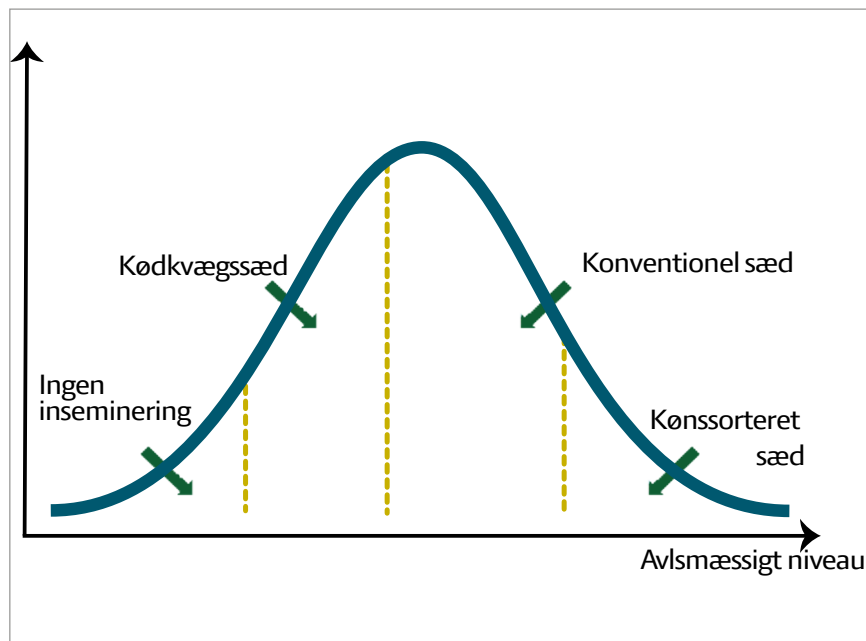
sætning er undersøgt i et simuleringsstudie med en besætning på ca. 200 årskøer. Programmet SimHerd er anvendt til beregning af managementkonsekvenser. Programmet Adam er anvendt til beregning af de avlsmæssige konsekvenser. Prisen på kødkvægskrydsningskalve blev i beregningerne sat til +750 kr. ekstra for en krydsningstyrekalv og +50 kr. for en krydsningskviekalv – altså ca. 400 kr. ekstra for en 'gennemsnitskalv'.

Ved intens brug af KSS hos kvier og køer gav det et øget DB i intervallet 15 - 24.000 kr. pr. besætning som vist i tabel 1. Dette beløb svarer ca. til værdien af det avlsmæssige løft, som brugen af KSS afstedkommer. Den øgede brug af KSS betød, at ca. 40 krydsningskalve kunne sælges. Det øgede DB svarer til 375-600 kr. pr. krydsningskalv.

Resultaterne viser, at mælkeproducenten samlet set vil være

Tabel 1. Værdi af øget avlsmæssigt niveau og øget DB ved forskellig anvendelse af KSS og kødkvægssæd i en gennemsnitlig Holstein besætning med konstant udskiftningsprocent (Hjortø et al., 2014).

KSS på kvier, %	40	60	80	40	40	60	60
KSS på 1.-kalvskøer, %	0	0	0	20	40	20	40
Andel, køer ins. m. kødkvæg	17	25	32	21	25	29	32
Værdi af øget avlsmæssigt niveau, kr. pr. årsko	93	116	118	109	117	131	155
Øget DB pr. årsko	75	68	82	98	82	90	113

Figur 2. Inseminering med forskellige typer sæd afhængig af hundytrens avlsmæssige niveau.

Der var stor interesse for krydsningskalvene på Danmarks Kvægforskningscenter (DKC) ved årets grovfoder ekskursion d. 12-6. Foto: Peter Hvid Laursen.

Tema

Økonomisk ligevægt

Det avlsmæssige løft kan betale ekstraomkostningerne til KSS og kødkvægssæd.

økonomisk ligestillet med og uden brug af kønssorteret sæd og kødkvægssæd, selv om krydsningskalvene i gennemsnit kun kostede det samme som en Holsteintyrekalv. Det vil sige, at det avlsmæssige løft kan betale ekstraomkostningerne.

Baggrunden for ovenstående beregninger er en besætning med gennemsnitligt managementniveau. Men hvad sker der, hvis man kan sænke udskiftningsprocenten?

Lavere udskiftningsprocent alene giver ekstra indtjening
Mælkeproducenten vil kunne tjene væsentligt mere, hvis han ikke bruger KSS, og reducerer udskiftningsprocenten, så han kun lige producerer det nødvendige antal kvier ved at inseminere de avlsmæssigt ringeste køer med kødkvægssæd.

Tidligere beregninger viser, at en besætning kan øge DB med ca. 500 kr. pr årsko ved at anvende 30 pct. kødkvægssæd på køerne med den konsekvens, at udskiftningsprocenten falder med 3,5 til 4 procentpoint. Forudsætningerne for dette er også en merpris på 400 kr. for en 'gennemsnitskalv'. Havde merprisen på en gennemsnitskalv været 0, ville DB 'kun' have været øget med 425 kr. Hertil kommer, at der i disse beregninger ikke er taget hensyn til det beskedne, avlsmæssige løft, som følger af, at de ringeste køer ikke føder renracede kalve. En forudsætning for ovennævnte er naturligvis, at besætningens sundhed og reproduktion tillader en reduktion i udskiftningsprocenten. Hvis det er muligt at reducere udskiftningsprocenten enten gennem reduktion af den frivillige ud-sætning eller gennem bedre

sundhed og reproduktion, giver det også en ekstra indtjening, hvis de 'frigivne' dyreenheder kan konverteres til mere mælk.

Mere mælk med de samme dyreenheder

SimHerd-beregninger på en særdeles velpasset Jersey-besætning viser, at DB (uden hensyntagen til det avlsmæssige løft) kun stiger med 25-40 kr. pr årsko, når anvendelsen af KSS til kvier øges fra 10 til 30 pct. og forbruget af kødkvægsæd på kørne øges fra 30 til 50 pct.

Forudsætningerne for dette er en merpris på +250 kr. for krydsningstyre i forhold til rene Holsteintyrekalve og samme pris for krydsningskvier som for rene Holsteintyrekalve. Omkostningerne til pasning og opstaldning af kvieopdræt er imidlertid ikke inkluderet i DB. Hvis det havde været med i beregningerne, ville en stigning i anvendelsen af kødkvægssæd fra 30 til 50 pct. uden ændring af KSS-forbruget forøge DB pr. årsko med knap 500 kr. Årsagen til det er, at besætningen reduceres med 86 kvier. Disse kvier beslaglægger 23 dyreenheder, der alternativt kan konverteres til 16 køer med opdræt, så det i denne besætning er muligt at producere ca. 160.000 kg EKM ekstra indenfor samme 'miljøramme'. For at reducere kviebestanden med 86 styk skal udskiftningsprocenten reduceres fra ca. 40 til 32 pct.

Dette er en voldsom, men alligevel ikke urealistisk reduktion i udskiftningsprocenten, idet besætningen under en udvidelsesfase for tre - fire år siden var nede på en udskiftningsprocent på 28. En reduktion i udskiftningsprocenten giver dog færre fødsler, flere gold dage og mindre selektion, som vist i forrige artikel i hæftet her: 'Færre stykker opdræt kan give bedre økonomi'.

Samme omkostninger fra fødsel til salg

Opdræt fra fødsel til salg giver omkostninger, som skal dækkes, når mælkeproducenten sælger kalven. Modelberegninger fra VFL, Kvæg viser, at omkostninger i form af foder, arbejds løn, dyrlæge, strøelse, staldplads, energi m.v. er 420 kr. pr. kalv for en renracet Holsteinkalv eller en Holsteinkrydsning. Tilsvarende er omkostningerne 350 kr. pr. kalv for en Jerseykrydsning. Omkostningerne er ens uanset kalvens køn.

De beregnede omkostninger hos Holstein stemmer godt overens med resultaterne fra en spørgeundersøgelse, som over 400 mælkeproducenter, der har fået krydsningskalve i 2013, har besvaret. Mælkeproducenterne vurderede meromkostninger ved opdræt af krydsningskalve i forhold til renracede kalve. Hos Holstein svarede 75 pct. af besætningerne, at der ikke er meromkostninger ved at opdrætte en krydsningskvie- eller tyrekalv,

Omkostninger fra fødsel til salg

Opdræt fra fødsel til salg giver omkostninger, som skal dækkes, når mælkeproducenten sælger kalven.

Modelberegninger fra VFL, Kvæg viser, at omkostninger i form af foder, arbejds løn, dyrlæge, strøelse, staldplads, energi m.v. er 420 kr. pr. kalv for en renracet Holsteinkalv eller en Holsteinkrydsning.

mens de resterende vurderede, at omkostningerne var lidt højere for krydsningskalve.

Summa summarum for mælkeproducenten

Konklusionen er altså, at mælkeproducenten kan producere krydsningskalvene til samme pris som renracede kalve, i særdeleshed, når det kombineres med en nedsat udskiftningsprocent. Heri er ikke taget stilling til prisforholdene mellem en krydsningskvie og en krydsningstyre.

Det vil sige, at den venstre ende af den grønne planke i figur 1 findes ved en gennemsnitspris på krydsningskalve svarende til prisen på rene Holsteintyrekalve. Ved denne pris

En 8½ måned gammel krydsningstyr med Blåkvæg far og Holstein mor, som indgår i forsøget på DKC. Foto: Peter Hvid Laursen.

Tema

Billederne her i artiklen stammer fra det igangværende forsøg med kødkvægskrydsningskalve på DKC.

Disse skal slagtes ved en alder af 12 måneder.

får mælkeproducenten kun lige dækket sine omkostninger, og der er ingen incitament til at producere krydsningskalve. Hvis der skal produceres et stort antal krydsningskalve, skal prisen derfor være højere.

Der er ikke foretaget tilsvarende beregninger, som inddrager de avlsmæssige konsekvenser med specifikke Jerseyforudsætninger. Der er imidlertid ingen væsentlige grunde til konklusionen om, at det avlsmæssige løft kan betale for de ekstra omkostninger, der er ved brug af KSS og kødkvægssæd, ikke også gælder for Jersey. Derfor skal prisen på en gennemsnitlig kødkvægskrydsningskalv som minimum blot overstige omkostningen ved opdræt i de første leveuger, for at brug af KSS og kødkvægssæd er aktuelt i en Jerseybesætning.

Hvilken merpris giver samme indtjening for slagtekalveproducenten?

Kalkuler fra slagtekalverådgivningen på VFL, Kvæg viser, at når en krydsningstyrekalv koster 600 kr. mere end en renracet Holsteintyrekalv uden kiloregulering, har krydsningskalven et restbeløb, som er 40 øre højere pr. foderdag, når både krydsningskalven og den renrace kalv leveres som Dansk Kalv.

Beregningerne viser også, at levering til Dansk Kalv er der, hvor der tjenes mest, når der tales om opdræt af renrace tyrekalve. Leveres krydsningstyrekalvene derimod under otte måneder, kan der tjenes 1,44 kr. mere pr. dag i forhold til renrace tyrekalve. Det vil sige, at slagtekalveproducenten ifølge VFL's beregninger vil kunne

give et tillæg på 915 kr. (uden kiloregulering) for krydsningstyrekalven og stadig have samme, daglige restbeløb. Ifølge samme beregninger kan krydsningskvier give samme restbeløb til slagtekalveproducenten ved en spædkalvepris, som uden kiloregulering er 140-370 kr. højere end prisen for renracede tyrekalve. Dette er under forudsætning af, at mellem 50 pct. (140 kr.) og 100 pct. (370 kr.) af kvierne slagtes under otte mdr., og at kvierne kan trække en koblet præmie. I veldrevne slagtekalveproduktioner vil mere end 75 pct. af krydsningskvierne veje over 160 kg ved otte måneder og dermed kunne trække en præmie.

Disse modelberegninger kan sammenlignes med foreløbige resultater fra praksis. Resultater fra Danmarks største slagtekalveproducent, I/S Kjargaarden i Sunds, viser, at man kunne have betalt 1.000 kr. ekstra for en krydsningstyrekalv og stadig have haft det samme restbeløb pr. dag som for en renracet Holsteinkalv. Derimod ville man kunne betale ca. 200 kr. ekstra for en krydsningskvie (inklusive præmie) for at kunne opnå samme, daglige restbeløb som for en renracet Holsteinkalv. Beregnin-

gerne er baseret på kalve, som er slagtet inden for det sidste år. Resultater fra praksis viser således, at den højre ende af den grønne planke for krydsningstyrekalve (se figur 1) er +1.000 kr. i forhold til en Holsteintyrekalv (uden kiloregulering) og +250 kr. for krydsningskvier.

Slagtekalveproducenten kan ifølge VFL, Kvægs beregninger betale HF-notering minus 90 kr. for en Jerseykrydsningstyrekalv for at opnå samme, daglige restbeløb, som en renracet Holsteintyrekalv. Jerseykrydsningskviekalvene kan derimod (uanset indkøbsprisen) ikke give slagtekalveproducenten et dagligt restbeløb på højde med renracede Holsteintyrekalve, selv med kviepræmie.

Husk at krydsningskalve ikke er ens

Der er således en forskel i prisen på en spædkalv, afhængigt af om faderen er malkerace eller kødrace. Men ved pris-sætning af krydsningskalvene er det også vigtigt at være opmærksom på, at krydsningskalvene ikke er ens, fordi fædrenes produktionsegenskaber ikke er ens. Forskellene i produktions-egenskaberne for kødkvægsty- re kan findes på LandbrugsInfo

Slagtekalveproducenten kan betale op mod 1.000 kr. ekstra for en krydsningstyrekalv og ca. 200 kr. ekstra for en krydsningskviekalv.

Begge priser er uden kiloregulering.

under 'Kvæg > Avl > Avlsværdi- tal for malkekvæg'.

Konklusion

Salgsprisen på krydsningskalve beror på en forhandling mellem køber og sælger. Lader man markedskræfterne råde, vil prisen lægge sig op mod den højre ende af planken, som er plus 600 kr. for en gennemsnitskalv, fratrukket omkostninger til besvær med håndtering af to typer af kalve.

Det må dog forventes, at en del slagtekalveproducenter med et stigende udbud af krydsnings-spædkalve vil indrette sig på flere typer kalve, hvorfor de ekstra omkostninger på sigt vil være ret små.

Sæt fremstillingsprisen for grovfoder under lup

Udbytter, logistik og maskinparkens beskaffenhed er afgørende elementer for, hvor dyrt det er at producere sit eget grovfoder. Arkivfoto: Peter Hvid Laursen.

Tema

> Peter Hvid Laursen
> Jacob Krog

En driftsgrensanalyse af grovfoderøkonomien kan anvendes til benchmarking mens specifikke analyser for den enkelte ejendom kan sætte fokus på de enkelte maskiner, afgrøder og marker.

Hvordan kan jeg optimere min grovfoderproduktion? Det spørgsmål stiller stadig flere landmænd.

For at få svar skal man kende sin nuværende status på området. Her er driftsgrensanalyserne, der præsenteres i Business Check Kvæg, et effektivt værktøj. Analyserne giver nemlig på enkel vis et overordnet overblik over udbytte og omkostninger i grovfoderproduktionen. Dermed dækker driftsgrensanalysen det første stadie, hvor man får sat tal på produktionen og får mulighed for at vurdere egne resultater i forhold til andres.

Når man har kendskab til egen fremstillingspris for grovfoder og de underliggende elementer som eksempelvis maskin- omkostningerne pr. ha og ud-

byttensniveauet, kan man se på årsagerne til, at ens grovfoder er dyrt. Skyldes det maskinomkostningerne, må man finde ud af hvilke maskinoperationer, der er årsag til den høje fremstillingspris for grovfoderet.

Kortlægningen af omkostningerne for de enkelte arbejdsoperationer i hver enkelt afgrøde er en større opgave end de overordnede fordelinger i driftsgrensanalysen. Til gengæld giver analysen mulighed for at komme tættere på maskinøkonomien og dermed skabe en reel viden om, hvad de enkelte opgaver koster. Uanset om de er løst med egne maskiner eller med hjælp fra maskinstationen.

Det primære mål med at sætte tal på maskin- og arbejdsom-

kostningerne ved de enkelte arbejdsopgaver er at komme tættest muligt på de faktiske handlinger og omkostninger på ejendommen. På den måde kan man se konsekvenserne af den nuværende drift og regne på værdien af at gøre noget andet.

Skal driften forbedres, skal der ske forandringer. Kender man sit udgangspunkt, er det lettere at regne på hvilke forbedrings tiltag, der ser ud til at give det bedste afkast, så man kan vælge de rette indsatsområder.

Sæt tal på produktionen

Arbejdsopgaverne i grovfoderproduktionen er i princippet de samme på hver eneste bedrift. Men individuelle forhold på bedrifterne bidrager til en enorm variation i prisen for opgaverne.

Disse individuelle forhold kan bestå af lokale fordele som eksempelvis velarronderet jordtilliggende med gode tilkørselsforhold eller begrænsninger med konsekvenser for handlefriheden ved tilpasningen af driften.

Man bliver næppe bedre til at dyrke godt grovfoder til den rigtige pris ved blot at læse om, hvilke udbytter andre frembringer på et givent omkostningsniveau. Forbedringerne skal komme via kendskabet til egne forhold og inspirationen fra andre kendte løsningsmuligheder.

Jo bedre man kender de økonomiske resultater i den nuværende produktion, desto bedre vil man kunne lave løbende optimering og tilpasning af produktionen.

Driftsgrensanalyse

Skal driften forbedres, skal der ske forandringer.

Kender man sit udgangspunkt, er det lettere at regne på hvilke forbedringstiltag, der ser ud til at give det bedste afkast, så man kan vælge de rette indsatsområder.

Analysen af grovfoderøkonomien er derfor en jævn blanding af analyser, der kan anvendes til benchmarking og specifikke analyser for den enkelte ejendom med fokus på de enkelte maskiner, afgrøder og marker.

Fakta

Grovfoderskolen

– er et formidlings- og demonstrationsprojekt på VFL, Kvæg og Planteproduktion, med deltagelse af syv bedrifter og deres rådgivere, som forfølger deres målsætninger om optimering af grovfoderproduktionen. Vi følger dem i forbindelse med grovfoderhøsten 2014.

Projektet demonstrerer, hvordan man ved hjælp af **viden**, **færdigheder** og **motivation** kan skabe resultater ved at fokusere på det tværfaglige samspil mellem mark og stald. Vi følger derfor produktionen fra mark til mælketank.

De fleste lokale DLBR centre tilbyder nu "Grovfoderskole" som en del af rådgivningen.

Sådan har vi gjort i Grovfoderskolen

De senere år har vi beregnet fremstillingsprisen for det producerede grovfoder på Grovfoderskolens bedrifter med programmet FMS. Beregningerne viser, at der kan være helt op til 50 øre pr. FEN i forskel blandt bedrifterne – primært afhængigt af udbytter, markbrugets logistik, afgrødesammensætning, antal dyrkede ha og maskinparkens beskaftethed.

Med et forbrug på 4-5.000 FEN pr. årsko skal der blot være 20-

Tal på tingene og præcise beregninger giver rådgivningsniveauet et løft af dimensioner, da der nu er mulighed for at fokusere på de væsentligste områder. Arkivfoto: Peter Hvid Laursen.

Tema

Omkostningsanalyse

Analysen fungerer som et beslutningsgrundlag i forbindelse med udviklingsforløbet:

Analyse > Plan > Iværksættelse > Opfølgning.

25 øres forskel for at denne 'meromkostning' til foder beløber sig til 1.000 kr. pr. årsko. Variationen understreger betydningen af at lave en detaljeret omkostningsanalyse på den enkelte bedrift, som bl.a. kan afklare følgende spørgsmål:

- Hvor kan jeg reducere mine maskin- og arbejdsomkostninger?
- Hvilke opgaver løser jeg selv billigst?
- Hvilke opgaver kan jeg med fordel udlicitere?
- Hvad er merprisen ved investering i nye redskaber?
- Hvilke muligheder ligger der i alternativ maskinanvendelse og afgrødevalg?
- Hvordan er den nuværende kapacitet i forhold til behovet?
- Har jeg eventuelle forpagtninger, som burde opsiges?

Dermed fungerer analysen som et beslutningsgrundlag i forbindelse med udviklingsforløbet **Analyse > Plan > Iværksættelse > Opfølgning.**

Alene det at kende sine omkostninger ret præcist vil øge fokus på omkostningsjagten i det daglige. Samtidig bliver rådgivningsniveauet hævet betydeligt, da konsulenten kan målrette sin rådgivning på de væsentligste områder.

Forklaring til figuren:

1. Overordnet set begynder enhver forbedringsplan med en analyse af nu-situationen. Ved du ikke præcis, hvor du befinder dig i dag, kan det være umuligt at fastlægge et konkret og målbart mål for, hvor du vil være i fremtiden.

2. Når målet er sat lægges en plan for, hvordan du vil flytte dig

3. Så er det bare med at komme afsted

4. På forud bestemte tidspunkter følges der op på planen. Nåede du målene? Hvordan skete det? Blev der begået fejl undervejs?

5. Til slut kan den egentlige strategi lægges. Her er det vigtigt, at du forankrer de opnåede forbedringer på bedriften. Det betyder, at der muligvis skal ændres på fastgroede rutiner og dårlige vaner. I den sammen-

hæng bør du tænke andre forbedrings-hjælpværktøjer som f.eks. Lean ind i arbejdet.

Udbyttmåling og tal på tingene – naturlig del i processen

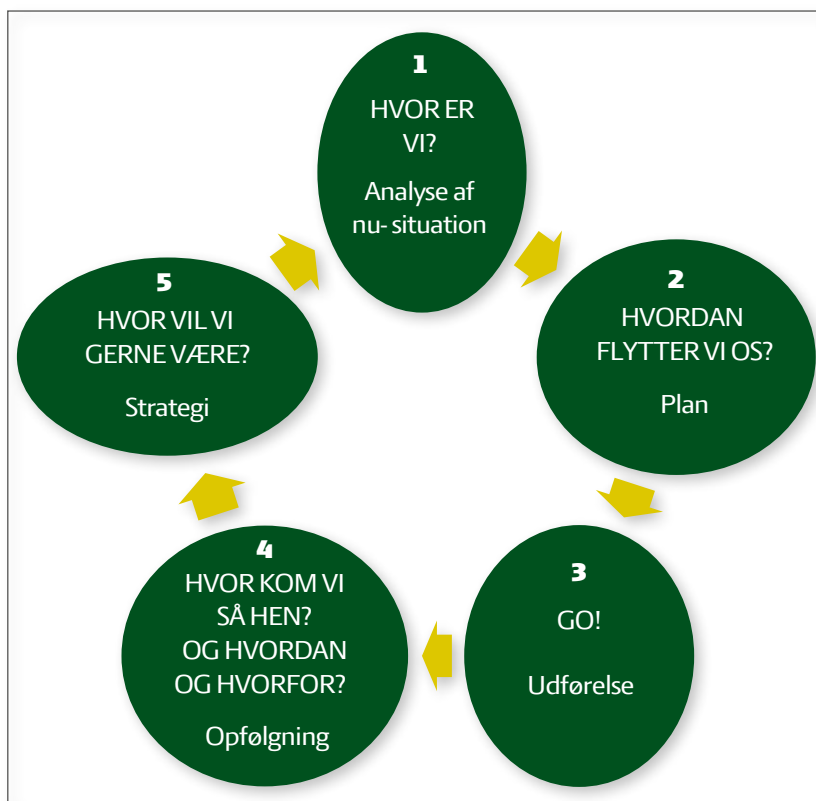
Jo mere detaljerede analyser man ønsker sig, jo mere detaljeret er man nødt til at være med sine registreringer. Derfor hører der også en præcis udbyttmåling på afgrøde- og markniveau med i denne del af processen.

Udbyttmålingen udføres enten ved hjælp af brovægt, overkørselsvægt eller flowmåling via finsnitter kombineret med en kvalificeret kalibrering af udstyret. Hertil kommer tids-

Strategi

Når den egentlige strategi lægges er det vigtigt, at du forankrer de opnåede forbedringer på bedriften. Det betyder, at der muligvis skal ændres på fastgroede rutiner og dårlige vaner.

I den sammenhæng bør du tænke andre forbedrings-hjælpværktøjer som f.eks. Lean ind i arbejdet.

Figur 1. Grafisk fremstilling af de fem stadier i forbedringsplanen.

Den nye generation af landmænd ser ikke de nye muligheder for digital registrering som nogen stor udfordring – snarere tværtimod.
Arkivfoto: Peter Hvid Laursen.

Tema

Digital registrering

De nye, teknologiske værktøjer er noget, der skal arbejdes med på den enkelte bedrift.

Den nye generation af landmænd, som støder til erhvervet i disse år, er 'digitalt' opvokset.

og omkostningsregistrering for de enkelte marker og afgrøder. Dette kan enten foregå med papir og blyant, eller – som det sker på en af vores skolebedrifter – elektronisk på tablet med programmet LetFarm.

For nogen kan alle disse nye tiltag med yderligere registreringer forekomme uoverskueligt på dage, hvor der skal høstes, og stressniveauet i forvejen er højt. Andre kaster sig ud i det og høster hurtigt resultater af registreringerne.

De nye, teknologiske værktøjer er derfor noget, der skal arbejdes med på den enkelte bedrift. Den nye generation af landmænd, som støder til erhvervet i disse år, er digitalt opvokset – ja, de er nærmest født med en mobiltelefon i

hånden, som nu er blevet til en smartphone. Samtidig er de kræsne superbrugere af den moderne teknologi.

Men selv om man tilhører en mere moden generation af landmænd er det bare med at gribe chancen og komme skridtet videre med den digitale registrering. Mulighederne er mange og arbejdslettelsen er stor.

Med en detaljeret analyse får du beregnet

- Arbejdsforbruget
- Omkostninger for hver maskine, redskab, opgave og afgrøde
- Førsteårsomkostning samt gennemsnitsomkostninger for hver maskines levetid
- Fremstillingspris for hver afgrøde, evt. på markniveau.

Sådan handles på kort sigt

På Grovfoderskolens bedrifter har vi brugt tallene fra analyserne til at vurdere, om nogle af arbejdsopgaverne skulle udliciteres til maskinstation på grund af for høj pris eller travlhed på bedriften i den periode, hvor opgaven udføres.

Det har resulteret i opsigelse af forpagtningsaftaler, der har været for dyre. Flere har desuden ændret på høststrategien for en del af markerne, hvor det eksempelvis har vist sig at være for dyrt at hente fire-fem slæt græs i løbet af sommeren samtidig med alle slætmarkerne.

Nu høstes der måske kun to-tre slæt som wraphest – forskudt tidsmæssigt fra de ordinære slættidspunkter – med en dårligere foderværdi til følge. På trods af det opnås en bedre økonomi, idet man i foderplanlægningen har taget højde for den lavere foderværdi og anvender foderet til andre dyregrupper end malkekøerne.

På enkelte bedrifter har vi også oprettet og sammenlig-

net marker med forskellige udbyttepotentialer eller transportafstande. Således har vi anvendt analysen til at vurdere produktionsomkostningerne på markniveau.

Sådan handles på lang sigt

På langt sigt kan det være, at en af maskinerne skal udskiftes på grund af alder. I den situation kan man vurdere, om bedriften fremover skal udføre opgaven med egne maskiner, eller om det vil være mere økonomisk at lade maskinstationen klare opgaven. Man kan desuden overveje om, der er andre muligheder for at tilpasse maskinparken efter bedriftens behov.

Opsummering

Første mål med at analysere grovfoderøkonomien er at sætte tal på produktionen. Resultaterne af analysen er ikke målet i sig selv, men det kendskab der opnås til de elementer, som tilsammen udgør omkostningerne til grovfoderproduktionen, er værdifuldt, når man fremadrettet skal planlægge og gennemføre grovfoderproduktionen. Det handler jo i sidste

Udlicitering af opgaver?

På Grovfoderskolens bedrifter har vi brugt tal fra analyserne til at vurdere, om nogle af arbejdsopgaverne skulle udliciteres til maskinstation på grund af for høj pris eller travlhed på bedriften i den periode, hvor opgaven udføres.

ende om at kunne sammensætte den økonomisk mest optimale foderforsyning på bedriften.

Vurder derfor dine fremstillingsomkostninger på kort sigt, når du laver markplan for det enkelte år – tillige med løbende opfølgninger inden for høståret – og på længere sigt, når du skal investere i ejendomme, jord og maskiner.

Totaløkonomi for mælkeproducenter

- > Jacob Krog
- > Susanne Clausen

Mælkeydelsen pr. årsko steg med hele 2,9 pct. og bidrog således sammen med stigningen i mælkeprisen på 36 øre pr. kg EKM til, at det samlede bruttoudbytte steg med 626 tkr. til 6.212 tkr. Arkivfoto.

Det bedste resultat for mælkeproducenterne siden 2007 – fremgangen er hjulpet på vej af stigende ydelse, høj mælkepris og et lavt renteniveau. Egenkapitalen er fortsat under pres, og en afkastningsgrad på 2,5 viser, at træerne ikke er vokset ind i himlen.

Spredningen i resultatet mellem bedrifter er fortsat stor. Nok er det gennemsnitlige resultat forbedret, men niveauet er stadig ikke godt nok. Fremtiden tegner derimod lys for de producenter, der kan producere mælken til en konkurrencedygtig pris.

Regnskabsresultater

Udviklingen i det gennemsnitlige resultat for konventionelle og økologiske heltidsbedrifter er vist i tabel 1.

Produktionsgrundlaget steg med 2,5 pct. målt på antal årskøer pr. bedrift, og med 5,5 pct. målt på arealet i omdrift. Mælkeydelsen pr. årsko steg med hele 2,9 pct. og bidrog således sammen med stigningen i mælkeprisen på 36 øre pr. kg EKM til, at det samlede **bruttoudbytte** steg med 626 tkr. til 6.212 tkr. Bruttoudbyttet pr. årsko steg med 3.064 kr., mens markens bruttoudbytte faldt med 256 kr. pr. ha. Mælk og kød udgør 77 pct. af bruttoomsætningen, mens produktionen af korn og grovfoder udgør 21 pct.

Stykomkostningerne steg 318 tkr. og udgjorde samlet 3.178 tkr. Stykomkostningerne til mark-

Tabel 1. Fem års udvikling for alle heltidskvægbedrifter (konventionelle og økologiske).

År	2009	2010	2011	2012	2013
Antal regnskaber	2.040	2.202	2.348	2.354	1.839
Antal bedrifter	3.737	3.719	3.449	3.616	3.445
Antal årskøer	132	139	152	158	162
Ha i omdrift	126	137	138	145	153
Beløb i 1.000 kr.					
Bruttoudbytte	3.071	3.605	5.232	5.586	6.212
Stykomkostninger	1.807	1.351	2.553	2.860	3.178
Dækningsbidrag	1.264	2.254	2.679	2.726	3.033
Kontante kapacitetsomkostninger	1.176	1.292	1.435	1.526	1.621
Afskrivninger mv.	479	498	535	556	552
Resultat af primær drift	-392	463	708	644	861
Afkoblet EU-støtte	433	463	457	481	488
Finansieringsomkostninger	970	1.030	974	933	905
Driftsresultat	-928	-73	191	192	444
Egenkapital	7.613	7.271	5.188	5.058	4.593
Hensættelser	1.814	1.996	1.702	1.609	1.693
Gæld i alt	18.975	20.968	22.119	22.884	23.866
Balance	28.402	30.236	29.009	29.551	30.153

Opgørelsen af bruttoudbytte og stykomkostninger er fra 2011 og fremefter inklusive korn og grovfoder, der omsættes internt på bedriften.

bruget steg samlet med 8,6 pct. Tager man det øgede omdriftsareal i betragtning, er stykomkostningerne steget med 58 kr. pr. ha.

Foderomkostningerne steg samlet med 283 tkr. og udgjorde samlet 2.479 tkr., det svarer til en stigning på 12,9 pct. I forhold til mælkeproduktionen er foderomkostningen steget med 11 øre fra 1,56 til 1,67 kr. pr. kg EKM.

Dyrlæge, medicin, rådgivning og øvrige stykomkostninger vedrørende husdyr steg med 2,8 pct. Antallet af køer er steget med 2,5 pct., derfor svarer stigningen kun til knap 6 kr. pr. årsko.

Dækningsbidraget pr. årsko blev i gennemsnit på 11.811 kr., hvilket er en stigning på 1.654 kr. i forhold til 2012. Markens dækningsbidrag faldt med 314 kr. pr. ha til et niveau på 6.361 kr. Det samlede **dækningsbidrag** steg med 307 tkr. og

blev 3.033 tkr., dette svarer til en stigning på 11,3 pct.

Kontante kapacitetsomkostninger

Udviklingen i de kontante kapacitetsomkostninger fulgte stort set udviklingen i produktionsomfanget, idet stigningen i disse var på 6,2 pct. Energi og brændstof steg med 3,5 pct. og maskinstation med 3,9 pct. Sidstnævnte steg således mindre end det dyrkede areal. Omkostninger til vedligehold steg til gengæld med 25 tkr. svarende til 7,8 pct., mens lønomkostningerne steg med 34 tkr. og dermed 9,5 pct. Stigningen i vedligeholdelsesomkostningerne udover produktionsomfanget kan skyldes, at der i årene forud er blevet sparet på vedligeholdelsesomkostningerne som følge af den stramme likviditet på mange bedrifter. Stigningen i lønomkostninger udover produktionsomfanget kan måske skyldes, at løntilskud til elever faldt bort i 2013.

Derudover steg ejendomsskatten som følge af øget jordtilliggende.

De **driftsmæssige afskrivninger** blev holdt mere eller mindre i ro. Disse faldt med 4 tkr. og blev på 552 tkr. Udviklingen i de driftsmæssige afskrivninger er en naturlig følge af, at der var negative nettoinvesteringer i produktionsanlægget i både 2012 og 2013. De negative nettoinvesteringer betyder, at kapitalapparatet nedslides. To års nedslidning af kapitalapparatet er ikke umiddelbart alarmerende for branchen set i forhold til den kraftige opbygning af kapitalapparatet, der fandt sted frem mod 2009.

Fortsætter udviklingen mange år frem, er der imidlertid grund til bekymring, idet en vedvarende nedslidning af kapitalapparatet kan true produktionen og udviklingen på længere sigt.

Resultatet af primær drift blev på 861 tkr., svarende til en stigning på 217 tkr. EU-støtten steg som følge af det øgede areal. Forpagtningsudgiften steg med gennemsnitlig 180 kr. pr. ha, og som følge af et øget, forpagtet areal blev stigningen på samlet 20 tkr.

Driftsresultatet for 2013 er det højeste siden rekordåret 2007, og det er værd at sætte pris på fremgangen. Driftsresultatet inkluderer imidlertid hverken aflønning af egen arbejdskraft eller egenkapital. Arkivfoto.

Endnu en gang er det trods stigning i gælden lykkedes at reducere renteomkostningerne. Renteomkostningerne faldt således med 61 tkr fra 2012 til 2013. Der blev fortsat realiseret tab på finansaktiver, men disse var på 66 tkr. pr. bedrift og dermed lavere end set i tidligere år.

Driftsresultatet for 2013 blev på 444 tkr., svarende til en fremgang på 251 tkr. i forhold til 2012. Fremgangen signalerer, at der oven på flere barske år er blæst mildere vinde i 2013. Ses der nærmere på niveauet, svarer det kun cirka til aflønning af ens egen arbejdsindsats. Med andre ord kunne bedrifterne som gennemsnit stadig ikke forrente egenkapitalen. Det bør vække bekymring, idet det vidner om, at mange bedrifter fortsat ikke har en sund og robust økonomi set i forhold til fremtidens udfordringer.

Likviditet efter regulering og privat viser hvor meget likviditet, der er til rådighed til investering og afdrag. Likviditet efter regulering og private udtræk var i 2013 på 683 tkr., hvilket svarer til en fremgang på 282 tkr. i forhold til 2012. Ikke overraskende er der en tæt sammenhæng mellem

ændringen i driftsresultatet og ændringen i likviditeten til investering og afdrag. Investeringerne beløb sig til 956 tkr. Det betyder, at bedrifterne i gennemsnit havde behov for 273 tkr. i likviditet. Cirka halvdelen af dette beløb skaffede bedrifterne gennem øget realkreditbelåning.

Bedrifterne bør generere likviditet svarende til de driftsmæssige afskrivninger, idet gælden derved afdrages i takt med aktivernes værdiforringelse. I 2013 havde bedrifterne driftsmæssige afskrivninger på 552 tkr., mens de genererede en likviditet på 683 tkr. Bedrifterne kunne således dække de driftsmæssige afskrivninger og dermed også aktivernes værdiforringelse.

Egenkapitalens udvikling er trods fremgangen i driftsresultatet stadig bekymrende lav. I regnskaberne udgjorde nedskrivningen på mælkekvote (som ikke medregnes i de driftsmæssige afskrivninger) ca. 400 tkr. på gennemsnitsbedriften, og er den væsentligste årsag til, at egenkapitalen faldt fra 5.058 tkr. i 2012 til 4.593 tkr. ved udgangen af 2013.

Vurdering af bedrifternes økonomiske resultater

Driftsresultat utilstrækkeligt som måleparameter
Driftsresultatet for 2013 er det højeste siden rekordåret 2007, og det er værd at sætte pris på fremgangen. Driftsresultatet inkluderer imidlertid hverken aflønning af egen arbejdskraft eller egenkapital. Derfor er driftsresultatet ikke velegnet til at vurdere bedriftens samlede økonomi.

I 2013 opnåede bedrifterne et driftsresultat på 444 tkr. Det kan selvsagt diskuteres, hvor stor ens egen løn skal være, men en årsløn på 450 tkr. forekommer rimelig både i forhold til arbejdsindsatsen og det kapitalgrundlag, som man forvalter. Ved en ejeraflønning på 450 tkr. kunne bedrifterne i 2013 lige knap dække ejerens lønkrav, mens det ikke var muligt at forrente egenkapitalen på knap 4,6 mio. kr. Set i det lys, er det opnåede driftsresultat blevet bedre i forhold til tidligere år, men det er på et utilstrækkeligt niveau. Bedrifterne skal kunne generere en rimelig ejer-

aflønning, og de skal kunne forrente egenkapitalen på et niveau, som afspejler den risiko, der er forbundet med landbrugsdriften. Denne risiko er steget markant siden 2007. I 2007 havde bedrifterne i gennemsnit 110 køer og 113 ha i omdrift. Aktivmassen var opgjort til 25.933 tkr., og gælden var på 14.392 tkr. I 2013 var produktionsgrundlaget 47 pct. større målt på antal årskøer. Aktivmassen var vokset med 4,2 mio. kr., mens gælden var vokset med knap 9,5 mio. kr. – eller mere end det dobbelte. Det betyder, at bedrifternes soliditetsgrad faldet fra 40 i 2007 til knap 20 i 2013. Bedrifterne er således blevet betydelig mere sårbare igennem de seneste 6 år. Udover at det har gjort bedrifternes lånemuligheder vanskelig, kræver det også en betydeligt større forrentning af egenkapitalen.

Der har været en lang tradition for at måle bedriftens økonomi på driftsresultatet. Det dur imidlertid ikke. Det er nødvendigt at inkludere alle omkostninger, når økonomien skal vurderes. Derudover er det vigtigt at se på udviklingen i vigtige økonomiske nøgletal over tid. Disse er: Afkastningsgrad, overskudsgrad, aktivernes omsætningshastighed, kapacitetsgraden og ikke mindst fremstillingsprisen på mælk.

Afkastningsgraden viser, hvor stort et afkast driften giver i forhold til den indsatte kapital. Afkastningsgraden var på 2,5. I forhold til 2012 var der tale om en fremgang på 0,7. Til trods for forbedringen er niveauet ikke tilfredsstillende, da kun de færreste investorer vil slå sig til tåls med en forrentning på 2,5 pct. ved en kapitalbinding på knap 30 mio. kr. Historisk set har afkastet ved selve landbrugsdriften ikke været højt. Til gengæld har værdistigningen på jorden i nogen grad kompenseret for det lave afkast. Vurderingen af afkastningsgraden skal derfor inkludere muligheden for at opnå en kapitalgevinst. Op til finanskrisen var der store kapitalgevinster at hente ved investering i jord. Omvendt har der været store tab efterfølgende. Når der investeres i jord, er det imidlertid vigtigt at være klar på, om investeringens primære formål er at udvide landbrugsproduktionen, eller om formålet er spekulation. Med andre ord at sælge igen, når priserne er steget.

Aktivernes omsætningshastighed, landbrug –

viser forholdet mellem bruttoudbyttet inkl. intern omsætning og landbrugsaktiverne. Aktivernes omsætningshastighed udtrykker dermed bedrifternes 'kapitaltilpasningsevne'. For mælkeproducenterne er aktivernes omsætningshastighed steget fra 0,21 til 0,23, dvs. bruttoomsætningen i landbrugsdriften svarer til 0,23 gange værdien af landbrugsaktiverne. Tabel 2 indikerer, at aktivernes omsætningshastighed er større på de store bedrifter end på de små. Årsagen er, at de store har flere køer pr. ha, og de forpagter en større andel af arealet. Grundlæggende er niveauet uanset størrelse lavt sammenlignet med andre brancher, og det understreger, at mælkeproduktion er et særdeles kapitaltungt erhverv, hvor der bindes store mængder kapital over mange år.

Overskudsgrad, landbrug – er det indtjeningsmæssige modstykke til aktivernes omsætningshastighed, og viser hvor stor en andel af bruttoudbyttet fra landbruget, der er tilbage til aflønning af kapitalen.

Overskudsgraden var i 2013 på 11,3 i gennemsnit men varierede i forhold til bedrifternes størrelse. Således havde bedrifter med 80-160 køer kun 9,50 kr. tilbage til aflønning af kapitalen for

I 2013 fremstillede bedrifterne i gennemsnit mælk til 3,13 kr. pr. kg EKM. I forhold til 2012 steg fremstillingsprisen med 21 øre. Til sammenligning fik producenterne i gennemsnit 2,93 kr. for mælken i 2013. Arkivfoto.

hver 100 kr., de genererede i bruttoudbytte. Til sammenligning havde de største bedrifter 13,7 kr. tilbage.

Overskudsgraden opdeles typisk i dækningsgrad og **kapacitetsgrad**. Dækningsgraden viser, hvor stor en del af bruttoudbyttet, der er tilbage, når stykomkostningerne er afholdt. Kapacitetsgraden viser, hvor mange gange dækningsbidraget kan dække kapacitetsomkostningerne.

Kapacitetsgraden giver et indtryk af, hvor stor gældskapacitet den enkelte ejendom har. Bedrifter med en kapacitetsgrad på 1 har udelukkende EU-støtten tilbage at betale sine finansieringsomkostninger (inkl. forpagtning) med. Bedrifter med en kapacitetsgrad på under 1 er som udgangspunkt i en meget alvorlig situation, da gældskapaciteten på disse er mindre end EU-støtten.

Kapacitetsgraden var i gennemsnit 1,17, men varierede fra 0,88 på bedrifterne med under 80 køer og til 1,37 på bedrifterne med over 320 køer.

Tabel 2. Indtjening for konventionelle kvægbedrifter med stor race opdelt efter størrelse.

Antal årskøer	Gns.	0-80	80-160	160-240	240-320	over 320
Antal bedrifter	2.695	617	1.039	582	252	205
Årskøer	164	57	122	195	278	469
Areal i omdrift	149	74	124	182	225	316
Kg EKM pr. ko	9.333	8.582	9.228	9.397	9.468	9.574
Beløb i 1.000 kr.						
Dækningsbidrag	3.020	1.030	2.265	3.650	5.096	8.496
Kontante kapacitetsomkostninger	1.611	602	1.198	1.942	2.634	4.547
Afskrivninger mv.	553	193	458	679	918	1.321
Resultat af primær drift	856	236	610	1.029	1.543	2.628
Afkoblet EU-støtte	484	243	407	577	709	1.054
Finansieringsomkostninger	909	217	626	1.151	1.587	2.905
Driftsresultat	430	261	391	456	665	777
Aktiver i alt	30.159	14.352	24.968	35.462	47.537	67.653
Egenkapital	4.353	5.867	4.786	4.352	3.045	-795
Nøgletal						
Soliditet, %	19,5	43,0	18,7	10,6	4,5	-3,5
Afkastningsgrad, landbrug	2,5	0,4	2,0	2,6	3,2	3,9
Overskudsgrad, landbrug	11,2	2,1	9,7	11,7	13,7	14,3
Aktivernes omsætningshastighed, landbrug	0,23	0,17	0,20	0,23	0,24	0,29
Kapacitetsgrad	1,17	0,88	1,08	1,19	1,27	1,37
Antal køer pr. ha i omdrift	1,10	0,77	0,98	1,07	1,24	1,48
Forpagtet andel af areal, %	30	23	26	32	33	36
Landbrugsaktiver pr. årsko	171.275	222.535	190.019	170.994	160.663	136.581

Soliditeten viser bedrifternes egenkapital i forhold til de samlede aktiver. Den var på 19,5pct. i gennemsnit men varierede fra 43,0pct. på bedrifterne med under 80 køer til -3,5pct. på bedrifterne med over 320 køer. Sidstnævnte var således som gennemsnit teknisk insolvente.

Ovenstående nøgletal er velegnede til at vurdere årets resultat uden at blive fanget i et spørgsmål om, hvorvidt resultatet skyldes høj eller lav gældssætning, og en god eller dårlig finansieringssammensætning.

I vurderingen af bedriftens relative konkurrenceevne er **fremstillingsprisen for mælk** helt central. Det beregnes her for hele ejendommen som

summen af alle omkostninger modregnet alle indtægter på nær mælkeindtægten. Renteomkostningerne vedrørende landbrug erstattes af en forrentning af landbrugsaktiverne med 4 pct., ligesom der indgår ejeraflønning. Fremstillingsprisen kan umiddelbart relateres til mælkeprisen.

I 2013 fremstillede bedrifterne i gennemsnit mælk til 3,13 kr. pr. kg EKM. I forhold til 2012 steg fremstillingsprisen med 21 øre. Til sammenligning fik producenterne i gennemsnit 2,93 kr. for mælken i 2013. Til trods for en rekordhøj mælkepris kunne denne dog ikke dække produktionsomkostningerne målt på gennemsnittet.

Den primære årsag til stigning i fremstillingsprisen var stigende foderomkostninger. Disse udgjorde således 11 øre af den samlede stigning pr. kg EKM.

Fremstillingsprisen for mælk giver, som det fremgår, et ret præcist billede af, hvad det koster at producere mælk, når man inkluderer ejerlønnen og en fast forrentning af aktivmassen. Dermed viser fremstillingsprisen og afkastningsgraden på sin vis hvert sit billede af den samme situation. Afkastningsgraden holder afregningsprisen for mælk konstant, mens fremstillingsprisen holder forrentningen af kapitalen fast.

I det nuværende marked er der ikke mange, der tror på, at mælkeprisen er fast fra år til år. Afkastningsgraden er som nøgletal afhængig af årets faktiske mælkepris, og afkastningsgraden kan dermed i sig selv ikke give et bud på de efterfølgende års resultater. Man kan blot konstatere, at afkastningsgraden blev opnået i et år, hvor mælkeprisen var eksempelvis 2,93 kr. pr. kg EKM.

Omvendt holder fremstillingsprisen renten fast, og i det nuværende marked er der mere tro på, at renten holder sig stabil, end at mælkeprisen gør

I det nuværende marked er der ikke mange, der tror på, at mælkeprisen er fast fra år til år. Afkastningsgraden er som nøgletal afhængig af årets faktiske mælkepris, og afkastningsgraden kan dermed i sig selv ikke give et bud på de efterfølgende års resultater, men blot konstatere at afkastningsgraden blev opnået i et år, hvor mælkeprisen var eksempelvis 2,93 kr. pr. kg EKM. Arkivfoto.

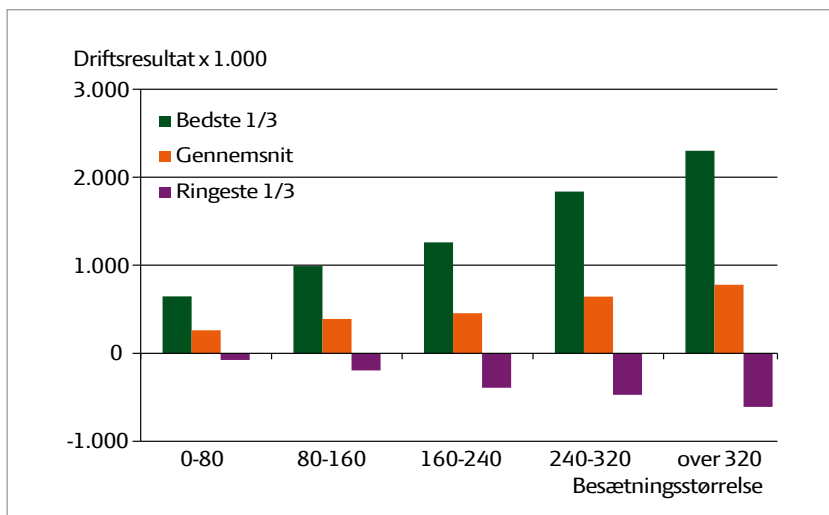
det. Dette kvalificerer beregningen af ejendommens fremstillingspris på mælk som et af de helt væsentlige nøgletal, når konkurrenceevnen på bedriften skal vurderes.

Spredning i resultaterne

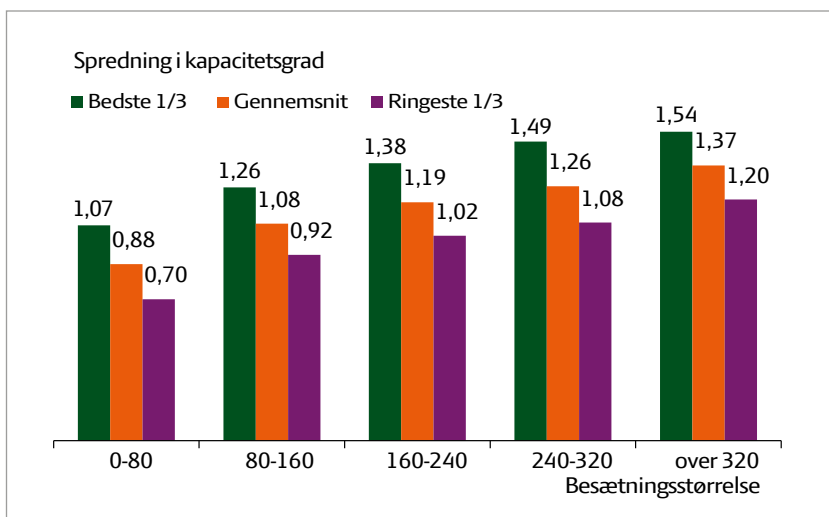
Der er stor spredning i bedriftenes resultater, hvilket der sættes fokus på i dette afsnit.

Større spredning inden for samme størrelsesgruppe end mellem størrelsesgrupper

Figur 1 er et tydeligt bevis på, at spredningen i de opnåede driftsresultater i hver enkelt størrelsesgruppe er væsentlig større end forskellen mellem størrelsesgrupperne. Det er positivt, at de store bedrifter i gennemsnit opnår højere driftsresultater end de mindre bedrifter, idet disse i de forgangne tre år har opnået et dårligere driftsresultat end de mindre bedrifter.

Figur 1. Spredning i driftsresultater. Heltidsproducenter med stor race opdelt efter størrelse.

Figur 2. Spredning i kapacitetsgrad, konventionelle mælkeproducenter med stor race, opdelt efter størrelse og sorteret på driftsresultat. Gruppeinddelingen matcher figur 1.

Spredningen omkring gennemsnittet i de enkelte grupper er nogenlunde uændret i forhold til de foregående år. I gruppen med 240-320 køer er der ca. 1,1 mio. kr. i forskel mellem bedste tredjedel og gennemsnittet, og ligeledes 1,1 mio. i forskel ned til ringeste tredjedel.

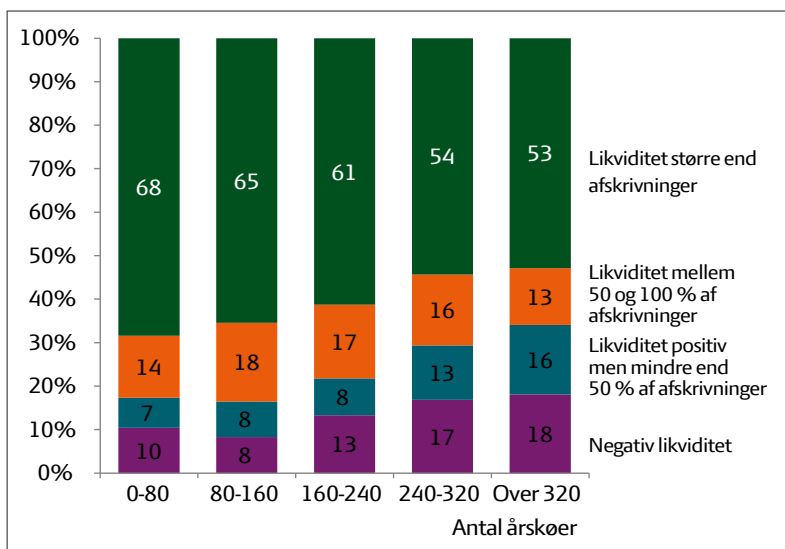
Som supplement til spredningen i driftsresultatet viser figur 2 spredningen i kapacitetsgraden. Figur 2 viser, at bedrifterne i bedste tredjedel ikke blot klarer sig bedre, som følge af en lavere gæld, de opnår også bedre forhold mellem det opnåede dækningsbidrag og de tilhørende kapacitetsomkostninger.

Det er tankevækkende, at 17-18 pct. af bedrifterne svarende til knap hver femte bedrift med over 240 køer selv i et år med rekordhøj mælkepris og ekstrem lav rente har negativ likviditet! Arkivfoto.

Tabel 3. Investering og finansiering for konventionelle bedrifter med stor race, opdelt efter størrelsesgrupper.

Antal årskøer	Gns.	0-80	80-160	160-240	240-320	Over 320
Investeringer, 1.000 kr.						
Driftsbygninger	210	27	155	263	457	587
Inventar stald	145	24	116	159	314	405
Maskiner mark	140	66	126	175	221	237
Grundforbedring	8	1	7	8	17	19
Investering produktionsanlæg i alt	502	118	402	606	1.010	1.248
Driftsmæssige afskrivninger	553	193	458	679	918	1.321
Nettoinvestering produktionsanlæg	-51	-75	-55	-73	91	-72
Jord	342	72	253	380	684	1.074
Mælkekvote og øvrige immaterielle aktiver	34	-26	-3	41	124	276
Nettoinvestering landbrug	325	-30	195	348	899	1.278
Beboelse, biler og aktiver udenfor landbrug	91	39	85	90	134	223
Samlede investeringer	969	202	738	1.117	1.951	2.822
Likviditet, 1.000 kr.						
Likviditet efter regulering og privat	660	286	601	847	987	1.155
Likviditetsoverskud/-behov	-309	84	-136	-270	-964	-1.667
Selvfinansiering, %	68	141	82	76	51	41
Kr. pr. årsko						
Nettoinvestering, produktionsanlæg/årsko	-312	-1.320	-453	-373	329	-154

Figur 3. Sammenligning af likviditet efter regulering og privat med niveauet for afskrivninger.

Bedre likviditet – men fortsat bedrifter med negativ likviditet

Tabel 3 viser bedriftenes investeringsomfang og deres likviditetsforhold.

I alle størrelsesgrupper, på nær gruppen med 240 - 320 køer, var nettoinvesteringerne i produktionsanlægget negative. Ses der på nettoinvesteringer i landbrug, som også omfatter investering i mælkekvote og jord, var disse positive. I forhold til 2012 blev nettoinvesteringerne øget i alle størrelsesgrupper undtagen i gruppen med under 80 køer.

Den markante forbedring i likviditeten betød, at selvfinansieringen steg i forhold til de foregående år. Selvfinansieringen udtrykker bedriftenes handlefrihed. Jo højere denne er, desto mindre er behovet for eksterne kreditgivere, når der er brug for mere kapital.

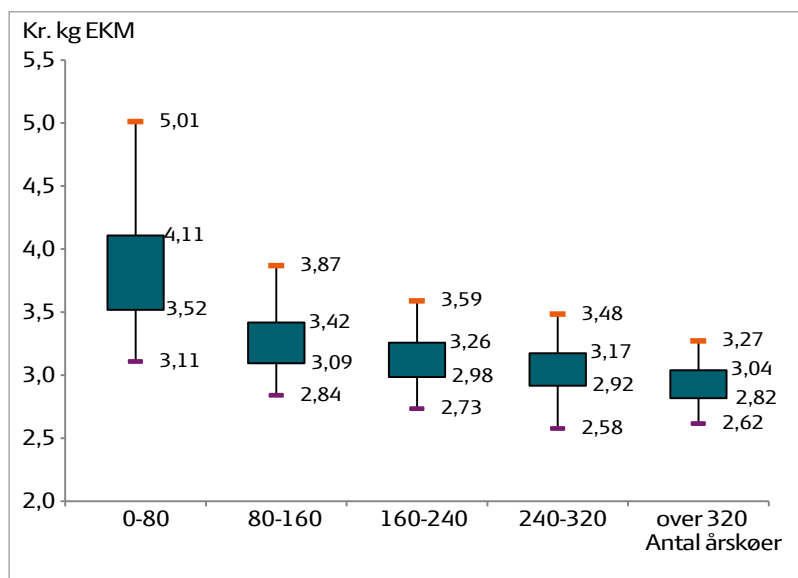
Bedriftenes likviditetsgenerering, målt ved likviditeten efter regulering og privat, skal, som tidligere nævnt, kunne dække de driftsmæssige afskrivninger. Derved afdrages gælden i takt med aktiveres værdiforringelse.

Figur 3 viser bedrifterne fordelt efter deres evne til at generere tilstrækkelig likviditet til at dække afskrivningerne. I forhold til 2012 steg andelen af bedrifter, som formåede at generere mere likviditet end afskrivningerne (de grønne søjler). Samtidig blev der væsentlig færre bedrifter med negativ likviditet (se de røde søjler).

Det er dog tankevækkende, at 17-18 pct. af bedrifterne svarende til knap hver femte bedrift med over 240 køer selv i et år med rekordhøj mælkepris og ekstrem lav rente har negativ likviditet! Med mindre bedrifterne med negativ likviditet opnår en markant forbedring i de økonomiske resultater i den allernærmeste fremtid, er det overordentlig vanskeligt at se, at ejerne af disse bedrifter kan fortsætte.

Spredning i fremstillingsprisen

Fremstillingsprisen – målt på hele virksomheden – er som tidligere nævnt et af de helt centrale nøgletal for mælkeproducenterne, når konkurrenceevnen skal vurderes.

Figur 4. Spredning i fremstillingspris pr. kg EKM, inklusive ejerløn og forrentning af bundet kapital. Fremstillingsprisen er beregnet på hele virksomheden for bedrifter med konventionel stor race. Den midterste tredjedel af bedrifterne, målt på fremstillingsprisen, vises ved den blå firkant, mens den lille streg forinden viser niveauet for de 10 pct. bedste, og den orange streg foroven niveauet for de 10 pct. dårligste.

Figur 4 viser, at der er overordentlig stor forskel i omkostningerne ved at producere et kg mælk. Den gule firkant viser spændet i fremstillingsprisen for den midterste tredjedel af bedrifterne med konventionel stor race. For gruppen med 240-320 køer ses eksempelvis, at den midterste tredjedel af bedrifterne har fremstillingspriser mellem 2,92 og 3,17 kr. pr. kg EKM. Afregningspris var i denne gruppe på 2,88 kr. pr. kg EKM, og dermed var det kun ca. en tredjedel af bedrifterne, som formåede at dække alle omkostningerne ved at producere mælk.

Den lille streg markerer, at 10 pct. af bedrifterne i gruppen har en fremstillingspris, der er lavere end 2,58 kr. pr. kg EKM. Disse bedrifter opnåede således profit ved at producere mælk!

Figur 4 peger på, at der er størrelsesøkonomiske fordele, idet fremstillingsprisen generelt falder med stigende bedriftsstørrelse. Som for alle de øvrige nøgletal er der dog også stor spredning i fremstillingsprisen inden for samme størrelsesgruppe. De størrelsesøkonomiske fordele opstår blandt andet som følge af, at de store bedrifter (over 320 køer) har 1,48 køer pr. ha, mens bedrifterne med 80-160 køer har 0,98 køer

pr. ha. De store bedrifter producerer således væsentligt mere mælk pr. ha. Det formår de mindre bedrifter ikke at opveje gennem en større indtægt fra salgsafgrøder som følge af et større areal. Derudover forpagter de store bedrifter en større andel af arealet. Det vil også give disse bedrifter en fordel, dersom forpagtningsafgiften er lavere end den beregnede omkostning ved at eje jord (4 pct. af jordværdien).

Økologiske resultater og resultater for Jersey

De økologiske bedrifter har i en årrække opnået væsentligt bedre resultater end de konventionelle. Resultaterne i tabel 4 viser, at de økologiske bedrifter med stor race i 2013 blev overhalet på målstregen af de konventionelle. Økologernes driftsresultat blev således 424 tkr. mod de konventionelles resultat på 430 tkr. Denne sammenligning tager dog ikke højde for, at de konventionelle bedrifter i gennemsnit har 19 køer mere og 48 ha mindre jord i omdrift sammenlignet med de økologiske.

En mere reel sammenligning af resultaterne sker således på afkastningsgraden, der er på 2,2 ved økologerne og 2,5 ved de konventionelle – begge for stor race. Niveauet er ikke prangende, men

Tabel 4. Indtjening for malkekvægsbedrifter efter race og driftsform.

	Stor race		Jersey	
	Økolog	Konv.	Økolog	Konv.
Antal bedrifter	388	2.695	37	315
Årskøer	145	164	163	172
Areal i omdrift	197	149	157	130
Kg EKM pr. ko	8.331	9.333	7.838	8.628
Kr. pr. kg EKM	3,31	2,87	3,40	3,01
Beløb i 1.000 kr.				
Dækningsbidrag	3.096	3.020	2.851	3.083
Kontante kapacitetsomkostninger	1.696	1.611	1.551	1.614
Afskrivninger	590	553	524	489
Resultat af primær drift	810	856	777	980
Afkoblet EU-støtte	581	484	473	410
Nettoforpagtningsafgift	302	213	226	215
Øvrige finansieringsomkostninger	664	696	632	587
Driftsresultat	424	430	392	588
Landbrugsaktiver i alt	28.393	30.501	27.082	23.694
Nøgletal				
Soliditet, %	19,3	19,5	16,3	21,7
Afkastningsgrad, landbrug	2,2	2,5	2,3	3,5
Overskudsgrad, landbrug	10,8	11,4	10,5	13,9
Aktivernes omsætningshastighed, landbrug	0,20	0,23	0,22	0,25
Kapacitetsgrad	1,14	1,17	1,15	1,26
Antal køer pr. ha i omdrift	0,74	1,10	1,04	1,32
Forpagtet andel af areal, %	37	30	36	38

som tallene indikerer, er økonomien trods alt lidt bedre ved konventionel produktion.

For Jerseybedrifterne har tendensen i flere år været den samme. Her opnåede de konventionelle bedrifter med Jersey generelt bedre resultater end deres økologiske kolleger. Dette var også tilfældet i 2013, hvor de økologiske Jerseybedrifter opnåede en afkastningsgrad på 2,3, mens denne var 3,5 for de konventionelle Jerseybedrifter.

Kapacitetsgraden er næsten den samme ved konventionel og økologisk produktion på bedrifter med stor race. Derimod er forskellen mere markant mellem bedrifterne med Jersey. Forskellen indikerer, at de konventionelle Jerseybedrifter har en bedre evne til at dække finansieringsomkostningerne sammenlignet med de øvrige bedrifter. Derudover har disse bedrifter også en lidt højere soliditet, omend niveauet også her må siges at være lavt.

Business Check Kvæg 2013

- > Jacob Krog
- > Jannik Toft Andersen

I modsætning til de seneste par år lykkedes det den gennemsnitlige konventionelle mælkeproducent at få positiv profit i mælkeproduktionen. Arkivfoto.

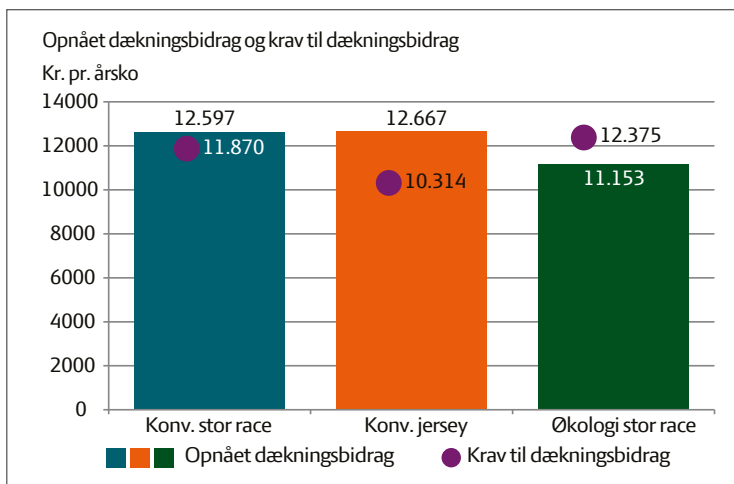
I 2013 lykkedes det for de konventionelle mælkeproducenter - i modsætning til tidligere år - at få positiv profit. For økologerne er der samlet set stadig ikke helt balance i økonomien. For AMS-bedrifterne gælder, at der generelt er et højere krav til dækningsbidrag end for bedrifter med malkestald.

I modsætning til de seneste par år lykkedes det i 2013 den gennemsnitlige konventionelle mælkeproducent at få positiv profit i mælkeproduktionen, idet det opnåede dækningsbidrag pr. ko blev højere end summen af kapacitets- og kapitalomkostninger. Det gælder især for bedrifter med Jersey, der realiserede et dækningsbidrag, der var en smule højere end kollegaerne med stor race. Samtidig er kravet til dækningsbidrag for Jersey omkring 1.100 kr. lavere pr. ko. Forskellen i krav til

Formålet med Business Check

Formålet med Business Check er at vise økonomien i hver af de enkelte driftsgrene. I denne artikel fokuseres der på økonomien for malkekvægsbedrifter. I Business Check indgår samtlige indtægter og omkostninger, der relaterer sig til den pågældende driftsgren til den gennemsnitlige betalte rente (herunder også aflønning af ejerfamiliens arbejdsindsats og forrentning af al kapital).

Business Check er dermed målrettet de punkter i stalden, der kan gøres noget ved, mens eksempelvis jordtilliggende og gode/dårlige år med korndyrkning ikke spiller ind på resultatet. I datagrundlaget indgår data fra 600 malkekvægsbedrifter, hvor 70 er økologiske, og 58 er konventionelle Jerseybedrifter. De resterende bedrifter er konventionelle med stor race.

Figur 1. Opnået dækningsbidrag i 2013 (boksene) og krav til dækningsbidrag (prikkerne), fordelt på racer.

dækningsbidrag kan primært forklares ved lavere omkostninger til afskrivninger, forrentning og leje hos Jerseybesætningerne.

Det lykkedes ikke den gennemsnitlige økolog at få balance i økonomien. Det kan forklares med en mere ugunstig udvikling i bytteforholdet samtidig med en svag stigning i kravet til dæknings-

Tabel 1. Hovedtal for konventionelle bedrifter fra 2010-2013 med stor race. (Ikke de samme bedrifter, der indgår alle år).

	2010*	2011	2012	2013
Antal bedrifter	36	151	431	472
Kg EK mælk pr. årsko leveret	9.140	8.900	9.227	9.619
Opnået pris pr. kg EK mælk	2,50	2,59	2,52	2,87
Resultat pr. årsko				
Bruttoudbytte	23.593	26.403	26.663	30.290
Foder	10.997	12.812	13.555	15.261
Dyrlæge og diverse stykomkostninger	2.640	2.449	2.382	2.432
Stykomkostninger	13.637	15.261	15.937	17.693
Dækningsbidrag	9.956	11.142	10.726	12.597
Arbejdsomkostninger	3.788	3.606	3.818	3.905
Vedligehold og energi mm.	2.754	3.262	3.050	3.173
Rente leje og afskrivninger	5.576	5.007	5.062	4.792
Årets resultat	-2.162	-733	-1.204	727
Krav til dækningsbidrag	12.117	11.875	11.930	11.870
Fremstillingspris pr. kg EK mælk	2,58	2,68	2,71	2,76
Foderomkostninger pr. kg EK mælk	1,20	1,43	1,46	1,58
Afkastningsgrad	1,3	3,0	1,8	4,5

*I 2010 er det kun for konventionel stor race med malkestald.

bidrag. Det skal dog understreges, at økologerne tidligere generelt har haft bedre balance i økonomien end de konventionelle.

Flerårig analyse

Tabel 1 viser nøgletallene, som de konventionelle med stor race i gennemsnit realiserede fra 2010 til 2013. Fremstillingsprisen på mælk har været støt stigende gennem hele perioden med mellem 3 til 10 øre pr. kg mælk hvert år. Den stigende fremstillingspris er primært drevet af stigende foderomkostninger. Øvrige stykomkostninger, kapacitetsomkostninger og kapitalomkostninger har været meget stabile i perioden.

Afkastningsgraden for den gennemsnitlige konventionelle malkekvægsbedrift blev i 2013 på 4,5 pct. I modsætning til de tre foregående år var afkastningsgraden højere end bedrifternes gennemsnitlige betalte rente på al gæld, der i 2013 var på 3,2 pct. Sammenlignet med andre erhverv må en afkastningsgrad på omkring 1,0-4,5 pct. betegnes som værende beskedene.

Ét nøgletal er sjældent nok

Øget fokus på driftsgrensanalyser i årsrapporterne har gjort det muligt i langt større grad at målrette analysen af de økonomiske resultater, så de lettere kan anvendes som en egentlig model for de opnåede resultater i mælkeproduktion, foderproduktion og salgsafgrøder.

Business Check-værktøjerne, der bruger driftsgrensanalysernes resultater som grundlag for sammenligningen af økonomien i de enkelte dele af bedriften, gør det muligt at få mere viden ud af tallene end blot sammenligning af posterne som løn, vedligehold og maskinstation linje for linje.

I opgørelserne for grovfoder og salgsafgrøder er den traditionelle opstilling af kontolinjerne blevet udvidet til også at indeholde en sammentælling af eksempelvis 'maskinomkostninger inkl. arbejde', der som mellemresultat i sig selv er væsentlig mere anvendelig end blot at se på omkostningerne til brændstof, vedligehold, løn, forrentning, afskrivning og maskinstation hver for sig. De samlede maskinomkostninger inklusiv arbejde siger ganske vist

ikke i sig selv noget om hvilke maskinoperationer, der er dyre og billige, men de giver et væsentligt mere kvalificeret grundlag for sammenligningen. Og de giver måske et input, der gør, at man vælger at foretage en egentlig undersøgelse af de faktiske maskinomkostninger fordelt på afgrøder og maskinoperationer.

Fire hovedelementer udgør krav til dækningsbidrag

På samme vis er det for mælkeproduktionen også muligt at lave en opdeling af kapacitets- og kapitalomkostningerne, der som alternativ til den almindelige opstilling samler omkostningerne til:

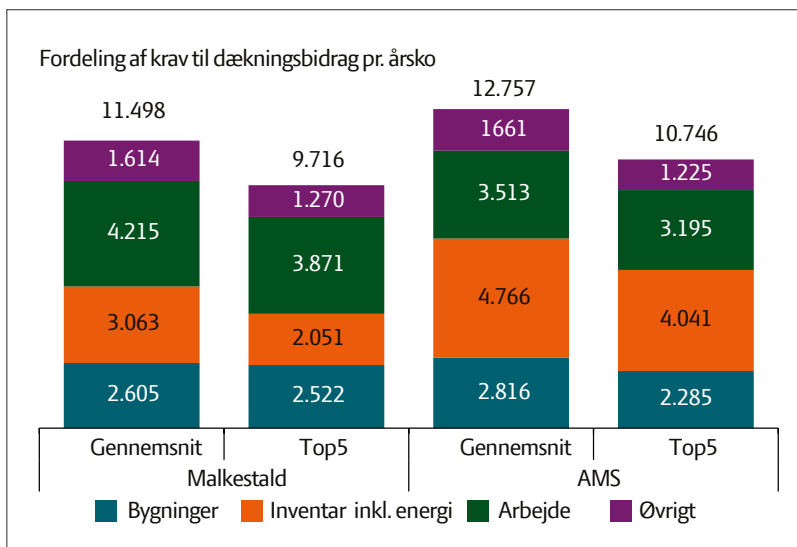
- Bygninger
- Inventar, inklusiv energi
- Arbejdskraft
- Øvrige omkostninger.

Summen af disse fire poster udgør – på samme vis som summen af kapacitets- og kapitalomkostninger – kravet til dækningsbidrag. Kravet til dækningsbidrag er i sig selv et overordnet nøgletal, da det klart og tydeligt viser, hvor stort et dækningsbidrag der skal opnås for at have balance i økonomien.

Omkostningerne til **bygninger** udgøres af vedligehold, forrentning og afskrivning af bygningerne, der vedrører mælkeproduktionen. Dette er så at sige omkostningerne ved at have de rå bygninger stående.

Inventar inklusiv energi udgøres tilsvarende af vedligehold, forrentning og afskrivning af al stalinventar samt omkostninger til strøm og brændstof, der er fordelt til stalden. Dette bliver således et udtryk for, hvad 'mekanikken' i stalden koster i sig selv. Og sammen med omkostningerne til **arbejdskraft (inklusive ejerløn)** er det således muligt at vurdere, om en bedrift, eller en gruppe af bedrifter, har evnet at erstatte arbejdsomkostninger med teknik og automatik, eller om øgede omkostninger til automatiske løsninger blot har påført øgede omkostninger totalt set.

Sammentællingen af **øvrige omkostninger** indeholder forrentning af besætning, beholdning,

Figur 2. Krav til dækningsbidrag pr. årsko udspecificeret på hovedelementerne for henholdsvis gennemsnittet af alle stor race konventionel AMS- og malkestaldsbedrifter og ligeledes gennemsnittet af top fem for de to grupper.

kvote mv. samt forsikring og diverse kapacitetsomkostninger – hvor regnskab, vand, arbejdstøj, telefon, andel bilomkostninger mv. er samlet. Det, at omkostningerne i naturlige sammenhænge samles på tværs af kontolinjernes egentlige specifikation, er medvirkende til at skabe en mere håndterbar model af økonomien i driftsgrenen. Regnestykket bliver ikke i sig selv lettere, men overblikket er bedre tilpasset den naturlige sammensætning af økonomien i driftsgrenen. Samlet set viser ovenstående, at anvendelsen af benchmarkingen ikke kun er et spørgsmål om at have adgang til sammenligneligt datamateriale, men i høj grad også, at man benytter sig af muligheden for at sætte fokus på de elementer, som tilsammen udgør de væsentligste økonomiske resultater for ens egen bedrift.

Malkestald versus AMS

Omkostninger til rå bygninger

Af figur 2 fremgår det, at der mellem de fire grupper ikke er den store forskel på omkostningerne til de rå bygninger, der ligger på omkring 2.500 kr. pr. ko for alle grupper. Top-5-bedrifter med AMS ligger en smule lavere end de øvrige grupper, mens gennemsnittet af alle AMS-bedrifter har bygningsomkostninger, der er en anelse højere end de resterende grupper. En forklaring på, at der generelt ikke er den store forskel på byg-

geomkostningerne er, at en kostald bliver bygget efter stort set den samme skabelon, og dermed vil variationerne imellem bedrifterne være små.

Omkostninger til inventar

Ved omkostningerne til inventar inklusiv energi er forskellen væsentlig større. Omkostningerne til staldinventar er godt 1.700 kr. større pr. årsko for AMS-bedrifterne i forhold til bedrifterne med malkestald.

For bedrifterne med malkestald er top-5-bedrifternes omkostninger til inventar godt 1.000 kr. lavere pr. årsko i forhold til gennemsnittet. Denne forskel kan hovedsagligt forklares ud fra forskelle i afskrivning og vedligehold. Mens der blandt malkestaldsbedrifterne ikke er den store forskel på energiomkostningerne mellem top-5 og gennemsnittet.

For AMS-bedrifterne er forskellen i omkostninger mellem top-5 og gennemsnittet på 800 kr. pr. årsko. Det skyldes primært forskelle i omkostningerne til forrentning og afskrivninger og er afledt af, at top-5-bedrifterne med AMS har bundet kapital på knapt 3.000 kr. i inventaret pr. årsko. Omkostningerne til både energi og vedligehold er pr. årsko henholdsvis 76 kr. og 143 kr. lavere for top-5.

Arbejdsomkostningerne

Arbejdsomkostningerne er forventeligt lavere for AMS-bedrifterne i forhold til malkestaldsbedrifterne. Forskellen på 674 kr. i AMS-bedrifternes favør er dog ikke tilstrækkeligt til at opveje AMS-bedrifternes højere omkostninger til inventar, og dermed ligger AMS-bedrifternes krav til dækningsbidrag generelt også højere.

For både AMS og malkestaldsbedrifterne gælder det, at de øvrige omkostninger er omkring 300-400 kr. lavere for top5-bedrifterne i forhold til gennemsnittet.

Størrelsesforskelle

Tabel 2 viser resultaterne pr. årsko for alle konventionelle bedrifter med stor race. Som det fremgår af tabellen, er årets resultat stigende med bedriftsstørrelsen. For alle grupper med over 80 årskøer

lykkedes det for den gennemsnitlige bedrift at realisere en positiv profit af mælkeproduktionen. De mindste bedrifter manglede derimod i gennemsnit 1.244 kr., før der var balance i økonomien. Kun 31 pct. i denne gruppe realiserede en positiv profit. For bedrifterne med over 320 køer realiserede 87 pct. en positiv profit. Det tyder på, at der er størrelsesøkonomiske fordele.

Der er en tendens til, at dækningsbidraget er en smule højere for de større bedrifter i forhold til de mindre. En del af forklaringen på det kan være, at de store bedrifter får en højere pris som konsekvens af logistiktillægget, der beregnes ud fra den leverede mælkemængde. Forskellen i dækningsbidrag mellem størrelsesgrupperne er dog minimal, og spredningen i dækningsbidraget inden for de enkelte størrelsesgrupper er stor. Det gør, at man ud fra tallene i tabel 2 ikke kan konkludere, hvorvidt der

Tabel 2. Resultater pr. årsko, konventionel stor race opdelt efter størrelse.

	50-79*	80-159	160-239	240-319	>320
Antal bedrifter i gruppe	13	162	160	82	55
Antal årskøer	69	131	196	280	444
Kg EK mælk pr. årsko leveret	9.815	9533	09.627	9.718	9.645
Fremstillingspris pr. kg EK mælk	2,93	2,81	2,77	2,72	2,67
Opnået pris pr. kg EK mælk	2,83	2,86	2,87	2,87	2,89
Resultat pr. årsko					
Bruttoudbytte	30.474	30.011	30.340	30.379	30.747
Grovfoder**	6.414	6.576	6.431	6.579	6.307
Indkøbt foder	8.897	8.617	8.850	8.730	8.908
Dyrelæge og diverse stykomkostninger	2.600	2.444	2.517	2.291	2.440
Samlede stykomkostninger	17.911	17.636	17.798	17.600	17.655
Dækningsbidrag	12.563	12.375	12.542	12.780	13.092
Bygninger	2.689	2.549	2.784	2.789	2.595
Inventar inkl. energi	4.647	3.757	3.563	3.561	3.623
Arbejdskraft	4.435	4.132	3.864	3.716	3.567
Øvrigt	2.037	1.694	1.616	1.487	1.435
Krav til dækningsbidrag	13.808	12.132	11.827	11.552	11.220
Årets resultat	-1.244	243	715	1.227	1.872
Andel af bedrifter med årets resultat >0	31 %	56 %	67 %	65 %	87 %
Afkastningsgrad	1,3	4,2	4,8	5,6	7,1

* Der indgår ikke bedrifter med under 50 årskøer i Business Check 2013.

** Grovfoder er værdisat til den interne overførsel. Hvis der i stedet anvendes den gennemsnitlige fremstillingspris for grovfoder for alle konventionelle stor race-bedrifter, der har driftsgrensanalyse for både deres grovfoder og mælkeproduktion, vil omkostningerne til grovfoder i gennemsnit blive 1.920 kr. højere pr. årsko svarende til en fremstillingspris på mælk, der er cirka 20 øre højere pr. kg EKM.

Faldende krav til dækningsbidrag pr. ko med stigende besætningsstørrelse vidner om, at stordriftsfordelene primært kommer i forbindelse med, at en større produktion giver mulighed for bedre kapacitetsudnyttelse af produktionsanlægget. Arkivfoto.

eksisterer størrelsesøkonomiske fordele i posterne, der udgør dækningsbidraget – eller om forskellene grupperne imellem er tilfældige.

Krav til DB falder med antallet af køer

Forskelle i krav til dækningsbidrag mellem størrelsesgrupperne er dog væsentlig større end forskelle i dækningsbidraget. Kravet til dækningsbidrag er i gennemsnit knap 2.600 kr. pr. årsko højere for gruppen med de mindste bedrifter i forhold til den største gruppe. I forhold til gruppen med 80-159 årskøer har gruppen med de mindste bedrifter et krav til dækningsbidrag, der er knap 1.700 kr. højere pr. årsko. For de resterende størrelsesgrupper gælder det, at krav til dækningsbidraget falder med omkring 300 kr. pr. årsko i forhold til den forrige gruppe.

Bygningsomkostningerne ligger på tværs af grupperne stort set på samme niveau. Omkostningerne til arbejdskraft er derimod støt faldende med stigende besætningsstørrelse. Omkostningerne til inventar, inkl. energi, er 900 kr. lavere pr. årsko for bedrifterne med 80-159 årskøer i forhold til gruppen med de mindste bedrifter. Inventaromkostningerne bliver igen 200 kr. lavere pr. ko for bedrifterne med 160-239 årskøer i forhold til gruppen med 80-159

køer. For bedrifterne med over 160 køer ligger inventaromkostningerne stabilt på ca. 3.500 kr. pr. ko. Faldende krav til dækningsbidrag pr. ko med stigende besætningsstørrelse vidner om, at stordriftsfordelene primært kommer i forbindelse med at en større produktion giver mulighed for bedre kapacitetsudnyttelse af produktionsanlægget samt, at de faste omkostninger fordeles ud over flere køer.

Inden for hver størrelsesgruppe er der stor forskel i de realiserede resultater. Pr. ko er der en spredning i hver af størrelsesgrupperne på 6.000-7.000 kr. mellem de 10 pct. ringeste til de 10 pct. bedste. Dermed kan man, på trods af størrelsesmæssige fordele, sagtens finde mindre bedrifter med særdeles sund økonomi i mælkeproduktionen og store bedrifter, hvor det modsatte er tilfældet.

Læs mere

Du kan finde flere resultater i Business Check Kvæg 2013 på www.landbrugsInfo.dk > Økonomi > Benchmarking. Det trykte hæfte kan købes på www.netbutikken.vfl.dk > Forside > Økonomi.

Der findes en tilsvarende udgave med Business Check for slagtekalve.

Udviklingen i KvægNøglebedrifternes dækningsbidrag

- > Lone Waldemar
- > Jannik Toft Andersen
- > Ole Aaes

Dækningsbidraget pr. kg EKM steg med 22 øre i 2013 i forhold til 2012. Dækningsbidraget pr. årsko er steget fra 2012 til 2013 med 2.500 kr. Arkivfoto.

Højere mælkepris og stigende ydelse sendte dækningsbidraget op.

Stigende foderomkostninger trak den anden vej. Foderomkostninger steg knapt så meget hos Jerseybedrifterne, som dermed fik den største fremgang.

Forskelle i ydelsesniveau, energiudnyttelse, reproduktion og sundhed er de væsentligste forklaringer på den store spredning. Højere ydelsesfremgang for de bedste øgede i 2013 denne forskel yderligere.

Fremgang for konventionel, stor race

Tabel 1. Udviklingen i dækningsbidraget på konventionelle bedrifter med malkekøer af stor race. Tallet for 2013 bygger på 202 opgørelser af dækningsbidraget for bedrifter, som er med i KvægNøglen.

Dækningsbidraget pr. kg EKM steg med 22 øre i 2013 i forhold til 2012. Dækningsbidraget pr. årsko er steget fra 2012 til 2013 med 2.500 kr. Stigningen skyldes bl.a. en fremgang i leveret mælk pr. ko på 317 kg EKM til i alt 9.671 kg EKM. Bruttoudbyttet blev 30.532 kr. pr. årsko, hvilket er 3.957 kr. højere end i 2012.

Stigning i mælkeprisen på 34 øre pr. kg mælk samt stigningen i mælkeydelsen medførte, at mælkeindtægten pr. årsko steg med 4.070 kr. Tilvækstværdien var med 2.815 kr. pr. årsko i 2013 på et lidt lavere niveau end i 2012.

Stykomkostningerne steg med 1.436 kr. pr. årsko i forhold til 2012, hvilket især kan tilskrives stigende priser på kraftfoder. Samlet set steg dækningsbidraget dermed med knap 2.500 kr. pr. ko.

Størst fremgang for Jerseybedrifterne

Tabel 2 viser udviklingen i dækningsbidraget på konventionelle bedrifter med Jersey fra 2010 til 2013. I 2013 indgår der 56 bedrifter i opgørelsen.

Jerseybedrifterne opnåede i 2013 et dækningsbidrag på 14.225 kr. pr. årsko. I forhold til 2012

var der tale om en stigning på 3.380 kr. pr. årsko. Resultatet skyldes en stigning i mælkeydelsen på 342 kg lev. EKM samt en stigning i mælkeprisen på 33 øre pr. kg EKM. Stigning i stykomkostningerne på 554 kr. pr. årsko trækker i modsat retning. Foderomkostninger for Jerseybedrifterne er dermed steget væsentlig mindre, end hvad der er set for de konventionelle bedrifter med stor race.

Jerseybesætningernes tilvækstværdi var stort set uændret i forhold til 2012. Udviklingen betød, at dækningsbidraget pr. kg EKM steg med 33 øre for

Tabel 1. Dækningsbidrag pr. årsko inkl. opdræt for konventionelle malkekøer af stor race fra 2010-2013. Tallene bygger på opgørelser af dækningsbidrag i KvægNøglen.

År	2010	2011	2012	2013
Antal bedrifter	140	161	181	202
Produktionsgrundlag				
Antal årskøer	170	192	205	210
Mælkeydelse lev., kg EKM pr. årsko	9.191	9.120	9.354	9.671
Priser				
Mælkepris, kr. pr. kg EKM	2,34	2,60	2,53	2,87
Kraftfoder, kr. pr. FE	1,70	2,03		
Kraftfoder, kr. pr. kg			2,33	2,65
Skrå og kager, kr. pr. kg				2,56
Korn, kr. pr. FE	1,07	1,44		
Korn og bælgsgødning, kr. pr. kg			1,44	1,43
Grovfoder, kr. pr. FEN	1,05	1,12	1,09	1,10
Bruttoudbytte				
Mælkeindtægt, kr. pr. årsko	21.870	24.178	23.647	27.717
Tilvækstværdi, kr. pr. årsko*	1.883	2.934	2.928	2.815
Bruttoudbytte, i alt	23.753	27.112	26.575	30.532
Stykomkostninger				
Foderomkostninger, kr. pr. årsko	11.414	12.957	13.198	15.012**
Øvrige stykomkostninger, kr. pr. årsko	2.392	2.304	2.364	1.986**
Stykomkostninger i alt, kr. pr. årsko	13.807	15.262	15.562	16.998
Dækningsbidrag pr. årsko	9.947	11.850	11.064	13.534
Dækningsbidrag pr. kg EKM	1,08	1,29	1,18	1,40

* Værdiaendring på besætningen udgør - 431 kr. i 2010, 310 kr. i 2011 og 551 kr. i 2012 og -340 kr. i 2013.

** Omkostninger til mineraler og vitaminer er i 2013 flyttet fra øvrige stykomkostninger til foderomkostninger.

Tabel 2. Dækningsbidrag for konventionelle Jersey malkekøer inklusiv opdræt fra 2010 til 2013. Tallene bygger på opgørelser af dækningsbidrag i KvægNøglen.

År	2010	2011	2012	2013
Antal bedrifter	24	25	22	56
Produktionsgrundlag				
Antal årskøer	192	200	256	237
Mælkeydelse lev., kg EKM pr. årsko	8.497	8.594	8.602	8.944
Priser				
Mælkepris, kr. pr. kg EKM	2,42	2,68	2,66	2,99
Kraftfoder, kr. pr. FE	1,63	1,95		
Kraftfoder, kr. pr. kg			2,75	2,64
Skrå og kager, kr. pr. kg				2,42
Korn, kr. pr. FE	1,08	1,35		
Korn og bælgsgødning, kr. pr. kg			1,50	1,35
Grovfoder, kr. pr. FEN	1,05	1,12	1,12	1,07
Bruttoudbytte				
Mælkeindtægt, kr. pr. årsko	20.620	23.148	22.924	26.784
Tilvækstværdi, kr. pr. årsko*	665	1.193	1.528	1.602
Bruttoudbytte, i alt	21.285	24.341	24.452	28.386
Stykomkostninger				
Foderomkostninger, kr. pr. årsko	9.209	10.614	11.521	12.446**
Øvrige stykomkostninger, kr. pr. årsko	2.248	2.048	2.087	1.716**
Stykomkostninger i alt, kr. pr. årsko	11.457	12.662	13.608	14.162
Dækningsbidrag pr. årsko	9.827	11.679	10.845	14.225
Dækningsbidrag pr. kg EKM	1,15	1,36	1,26	1,59

* Værdiændringen på besætningen udgør, -356 kr./årsko i 2010, 4 kr. i 2011 og 254 kr./årsko i 2012 og -120 i 2013.

** Omkostninger til mineraler og vitaminer er i 2013 flyttet fra øvrige stykomkostninger til foderomkostninger.

Jerseybesætninger eller 11 øre mere end stor race bedrifterne. Efter i en årrække at have haft lidt lavere dækningsbidrag i forhold til stor race ligger Jersey nu i top.

Økologisk produktion, stor race

De økologiske bedrifter (stor race) oplevede den samme stigning i dækningsbidraget pr. årsko som deres konventionelle kolleger (stor race). Fra 2012 til 2013 steg dækningsbidraget pr. årsko således med 27 øre pr. kg EKM eller 2.585 kr. pr. årsko.

Dækningsbidraget blev på 13.612 kr. pr. årsko på de økologiske bedrifter i 2013. Stigningen i dæk-

ningsbidraget skyldtes en stigning i mælkeprisen på 36 øre pr. kg. Samtidig øgede bedrifterne leverancen med 160 kg pr. årsko fra 2012 til 2013. Dog faldt tilvækstværdien med 184 kr. pr. årsko. Samlet steg bruttoudbyttet med 3.500 kr. pr. årsko til 33.021 kr. Der var en stigning i foderomkostningerne på 1.180 kr. pr. ko.

Igen i 2013 lykkedes det de økologiske KvægNøgles besætninger at opnå et dækningsbidrag pr. ko, der var en lille smule højere end hos de konventionelle besætninger med stor race.

Tabel 3. Dækningsbidrag for økologiske malkekøer af stor race fra 2010 til 2013. Tallene bygger på opgørelser af dækningsbidrag i KvægNøglen.

År	2010	2011	2012	2013
Antal bedrifter	33	33	35	34
Produktionsgrundlag				
Antal årskøer	171	177	185	222
Mælkeydelse lev., kg EKM pr. årsko	8.432	8.556	8.644	8.804
Priser				
Mælkepris, kr. pr. kg EKM	2,86	3,10	3,04	3,40
Kraftfoder, kr. pr. FE	3,41	3,81		
Kraftfoder, kr. pr. kg			3,74	3,98
Skrå og kager, kr. pr. kg				5,56
Korn, kr. pr. FE	1,45	2,07		
Korn og bælgssæd kr. pr. kg			2,15	2,14
Grovfoder, kr. pr. FE	1,37	1,42	1,40	1,33
Bruttoudbytte				
Mælkeindtægt, kr. pr. årsko	24.654	27.291	26.270	29.954
Tilvækstværdi, kr. pr. årsko*	2.238	3.197	3.251	3.067
Bruttoudbytte, i alt	26.892	30.488	29.521	33.021
Stykomkostninger				
Foderomkostninger, kr. pr. årsko	14.233	15.916	16.214	17.394
Øvrige stykomkostninger, kr. pr. årsko	2.075	2.095	2.280	2.015
Stykomkostninger i alt, kr. pr. årsko	16.308	18.011	18.494	19.409
Dækningsbidrag pr. årsko	10.584	12.477	11.027	13.612
Dækningsbidrag pr. kg EKM	1,25	1,46	1,28	1,55

* Værdiændring på besætningen udgør -431 kr./årsko i 2010 samt 318 kr. i 2011, 543 kr./årsko i 2012 og 11 kr./årsko i 2013

** Omkostninger til mineraler og vitaminer er i 2013 flyttet fra øvrige stykomkostninger til foderomkostninger.

Stor spredning i dækningsbidragene

Ud over en fremgang i dækningsbidraget for alle grupper på tværs af race og driftsform viser KvægNøgle-opgørelserne, at der i lighed med tidligere år også er stor spredning i det opnåede dækningsbidrag mellem bedrifterne. Dette gælder uanset race og driftsform, økologisk som konventionel (se figur 1).

I de konventionelle besætninger med stor race er forskellen i dækningsbidrag mellem gennemsnittet af gruppen med de højeste dækningsbidrag og gruppen med de laveste dækningsbidrag på

5.292 kr. Hovedparten af denne forskel kan forklares ud fra forskellen i mælkeindtægten. 80 pct. af forskellen i mælkeindtægt kan forklares ud fra forskellen i køernes ydelse, mens den resterende forskel i mælkeindtægten kan forklares ud fra forskelle i den opnåede mælkepris.

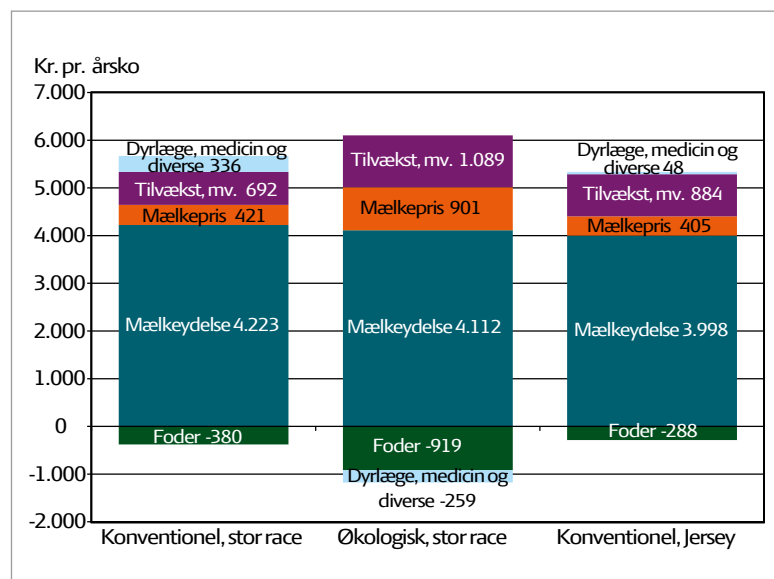
Den bedste fjerdedel af bedrifterne opnår en større tilvækstværdi (692 kr.) sammenlignet med den ringeste fjerdedel. Da ydelsesniveauet samtidig er højere i denne gruppe – sammenlignet med gruppen bestående af den ringeste fjerdedel – må der også forventes højere foderomkostninger i denne

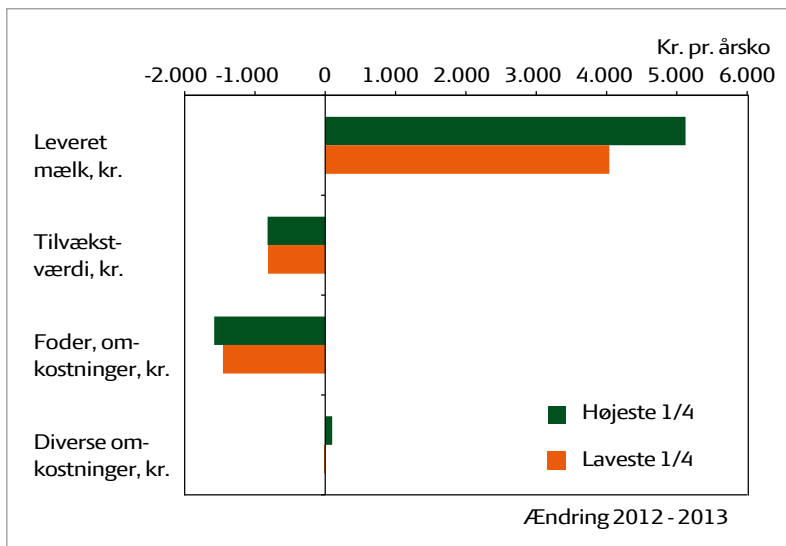
Med 4 procentpoint højere energiodnyttelse elimineres hovedparten af det ekstra foderbehov der er til den højere ydelse i den bedste gruppe. Arkivfoto.

gruppe. Foderomkostningerne var dog kun godt 380 kr. højere pr. årsko for bedrifterne med det højeste dækningsbidrag, hvilket indikerer, at energiodnyttelsen er væsentlig bedre hos bedrifter med det høje dækningsbidrag.

Som ved de konventionelle bedrifter, stor race er det også forskellen i ydelse og den opnåede mælkepris, der udgør den største del af forskellen i dækningsbidraget hos de bedste økologiske bedrifter sammenlignet med de ringeste økologiske bedrifter.

Figur 1. Forskellen i dækningsbidrag mellem fjerdedelen med højeste dækningsbidrag og fjerdedelen med det laveste dækningsbidrag for konventionel, stor race og konventionel Jersey. Økologi, stor race viser forskellen mellem bedste og ringeste tredjedel målt på DB.

Figur 2. Udviklingen fra 2012 til 2013 inden for mælk leveret, tilvækst-værdi, foderomkostninger og diverse omkostninger. 187 besætninger fordelt i 4 grupper ud fra DB. Den bedste fjerdedel 2013 er sammenlignet med den ringeste fjerdedel 2013.

Forskel i mælkeprisen udgør en større andel af forskellen i forhold til konventionel, stor race. Derudover er forskellen i tilvækstværdien større for økologerne end for de konventionelle bedrifter med stor race. Den tredjedel, af de økologiske besætninger, som har det bedste dækningsbidrag, har en højere udgift til dyrlæger, medicin og diverse samt foder end den ringeste tredjedel.

For Jerseybesætninger udgør ydelsesforskellen 80 pct. af forskellen i dækningsbidraget. Hos Jerseybesætningerne er der næsten samme mønster som ved stor race, konventionel. Der er kun forskel på dyrlæge, medicin og diverse omkostninger, men stort set ikke forskel mellem bedste og ringeste fjerdedel.

Afstanden er øget

Der er 187 konventionelle, stor race-besætninger, med i KvægNøglen i både 2012 og 2013. I analysen er opgørelserne fra 2013 opdelt i fire grupper ud fra dækningsbidrag. Her er der kigget på de besætninger, der er i den bedste fjerdedel i 2013. Hvordan var deres nøgletal i 2012? Og ligeledes for gruppen med den ringeste fjerdedel.

Den bedste fjerdedel i 2013 har, i forhold til 2012, forbedret dækningsbidraget med godt 1.000 kr. pr.

årsko mere end de besætninger, der lå i den ringeste fjerdedel. Dette kan stort set udelukkende forklares ved forskelle i ydelsesfremgangen med hhv. 430 kg leveret mælk for dem i den bedste fjerdedel i 2013 og 230 kg leveret mælk for dem i den ringeste fjerdedel i 2013. På trods af den markante forskel i ydelsesfremgang er foderomkostninger kun steget med omkring 100 kr. pr. ko mere for de bedste i forhold til den ringeste gruppe.

Højere udbytte – næsten samme omkostninger

Tabel 4 og 5 går dybere ned i tallene fra de konventionelle bedrifter, stor race, for at forklare forskellen i dækningsbidrag. Figur 1 viser, at det stort set ikke har kostet mere at skabe det større bruttoudbytte. Hvordan kan det lade sig gøre at skabe et meget større udbytte med samme indsats?

En vigtig del stammer fra en bedre energieffektivitet hos malkekøerne. Den fire procentpoint højere energiudnyttelse eliminerer hovedparten af det ekstra foderbehov, der er til de ca. 1.500 kg EKM højere mælkeydelse. Derfor har det kun været 380 kr. dyrere i foderomkostninger at producere 1.500 kg EKM og skabe en ekstra tilvækstværdi på 692 kr. Foderforbruget har kun været 1,3 kg tørstof højere pr. dag i bedste gruppe i forhold til den ringeste.

Ud over energieffektiviteten ligger forklaringen i forbruget og fordelingen af tilskudsfo­deret på henholdsvis færdigblandet kraftfoder, korn og råvarer. Den bedste gruppe anvender dobbelt så mange råvarer (sojaskrå og rapsprodukter) og mere korn end den ringeste gruppe, mens den ringeste gruppe bruger meget færdigblandet foder. Der bliver derfor ikke væsentlig forskel i udgifterne til tilskudsfo­der mellem grupperne, selv om mælkeydelsen er væsentlig forskellig.

Mængden af græsensilage er næsten den samme i alle grupper. Så det, der adskiller grupperne, og trods alt giver et højere foderforbrug og lidt højere foderomkostninger i den bedste gruppe, er mængden af majsensilage.

Energiudnyttelsen og foderpriserne har tilsammen betydet, at 1 kg EKM kan fremstilles 16 øre billigere i foderomkostninger i gruppen med det højeste dækningsbidrag sammenlignet med gruppen med det laveste dækningsbidrag.

God sundhed og reproduktion

Der er ikke nævneværdig forskel i foderværdien af ensilagen, men alligevel er foderværdien en anelse lavere i den ringeste gruppe.

Det kan være farligt at konkludere, at store udgifter til dyrlæge og avl afspejler megen sygdom og dårlig reproduktion, for det behøver ikke være tilfældet; men hvis omkostningerne sammenholdes med andel af døde køer og kalve, der dør, mens de er mel-

Tabel 4. Dækningsbidrag på konventionelle bedrifter med stor race, opdelt efter stigende dækningsbidrag pr. 2013. Gruppe 1 har det laveste dækningsbidrag og gruppe 4 det højeste. Data er fra 202 KvægNøglebe­ sætninger.

Bedrifter pr. gruppe	51	50	50	51
Gruppe	1	2	3	4
Antal årskøer	168	189	243	238
Årsopdræt pr. årsko	1,03	0,99	1,01	1,00
Mælkeydelse pr. ko, kg EKM, leveret	9.001	9.378	9.802	10.487
Mælkepris, kr. pr. kg, leveret	2,84	2,86	2,87	2,88
Korn og bælgrø, øre pr. kg	143	148	138	140
Kraftfoderblandinger, øre pr. kg	252	260	259	289
Råvarer (skrå og kager), øre pr. kg	256	253	261	253
Gns. pris pr. solgt levedyr	8.799	8.130	8.520	9.434
Kroner pr. årsko				
Mælkeindtægt	25.587	26.837	28.170	30.231
Tilvækstværdi*	2.464	2.726	2.912	3.157
Bruttoudbytte	28.051	29.563	31.082	33.388
Foder	14.873	14.743	15.179	15.253
Dyrelæge, medicin og avl	1.292	1.259	1.253	1.145
Diverse omkostninger	881	750	710	673
Stykomkostninger	17.026	16.752	17.143	17.070
Dækningsbidrag	11.025	12.812	13.940	16.318
Dækningsbidrag, kr. pr. kg EKM	1,22	1,37	1,42	1,56

* Værdiændringerne udgør ca. 340 kr. pr. årsko.

Tabel 5. Tekniske nøgletal på konventionelle bedrifter med stor race, opdelt efter stigende dækningsbidrag pr. 2013. Gruppe 1 har det laveste dækningsbidrag og gruppe 4 det højeste. Data er fra 202 KvægNøgle-besætninger (sortering svarer til tabel 4).

Bedrifter pr. gruppe	51	50	50	51
Gruppe	1	2	3	4
TEKNISKE NØGLETAL				
Foderoptagelse og -udnyttelse				
Foderomkostninger, kr. pr. kg produceret EKM	1,55	1,50	1,47	1,39
Energiudnyttelse	94	96	97	98
Foderoptagelse kg TS pr. dag	22,0	22,3	22,5	23,3
Energioptagelse MJ/dag	141	143	146	151
Kg tørstof pr. årsko	8.027	8.125	8.221	8.517
Fodermængder/MPE*				
Kg kraftfoder færdigblandet	1.895	1.179	1.064	952
Kg råvarer (skrå og kager)	508	1.086	1.215	1.089
Kg kornprodukter	512	412	674	761
Majsensilage, FEN	2.446	2.811	2.820	2.814
Græsensilage, FEN	2.001	1.950	2.156	2.051
Grovfoders foderværdi, MJ NEL**/Kg TS	6,10	6,18	6,15	6,20
Dødelighed og reproduktion				
Døde køer, pct.	6,1	4,9	4,6	4,0
Døde kalve, 1-180 dage, pct.	7,3	6,7	5,2	4,2
Reproduktionseffektivitet, køer	0,18	0,21	0,21	0,23
Kviernes kælvningsalder, mdr.	25,8	25,6	25,3	24,9

*MPE: Mælkeproducerende enhed.

**NEL: Nettoenergi laktation.

lem 1 og 180 dage, så tyder det på, at dyrlæge- og avlsomkostninger i disse opgørelser kunne afspejle sundheden.

Også for reproduktionen synes det at passe, da reproduktionseffektiviteten stiger med faldende dyrlæge- og avlsudgifter. Kviernes gennemsnitlige kælvningsalder falder, hvilket også kan skyldes god reproduktion. Under alle omstændigheder vil en lav kælvningsalder og færre stykker opdræt pr. ko altid betyde lavere omkostninger til mælkeproduktionen.

Der er opnået en væsentlig højere mælkeydelse og indtægt på mælk og tilvækst i den bedste gruppe for omtrent samme stykomkostninger i forhold til den ringeste fjerdedel. Samtidig har energieffektiviteten været cirka fire enheder højere i bedste gruppe.

Det peger på, at det er måden at gøre tingene på, der gør den store forskel. Det er derfor sandsynligvis her, den ringeste gruppe skal sætte ind for at indhente den bedste gruppe. Det er lettere sagt end gjort, men deltagelse i stald- og grovfoderskoler eller mere praksisnær rådgivning kunne være det, der vender bøtten.

Ti års udvikling

– bedrifter med malkekvæg

Historisk høj mælkepris medførte, målt nominelt, det højeste dækningsbidrag i 10 år samt fremgang i driftsresultatet. Arkivfoto.

> Jannik Toft Andersen

Stigningen i mælkepris medførte stigende dækningsbidrag og tilsvarende højere driftsresultat. Gælden pr. årsko synes, at være stabiliseret på omkring 140.000-150.000 kr. Udviklingen mod færre og større bedrifter fortsætter.

Mælkeydelsen pr. årsko steg mere end i de foregående år. I 2013 producerede en ko i gennemsnit 1.000 kg mere mælk end den gjorde i 2004.

Historisk høj mælkepris medførte, målt nominelt, det højeste dækningsbidrag i 10 år samt fremgang i driftsresultatet. Driftsresultatet i 2013 blev på 444.000 kr. hvilket er på niveau med 2005 og

2006, målt i 2013-priser. I forhold til disse to år har den gennemsnitlige bedrift udvidet med omkring 65 køer og ca. 55 ha.

2004 til 2008 bød på markante stigninger både i aktiverne og gælden, hvor gælden pr. årsko voksede med næsten 50 pct. i den periode. I årene efter finanskrisen har udviklingen i balancen været mere stabil, og det ser ud til, at gælden pr. årsko har stabiliseret sig på et leje omkring 140.000 - 150.000 kr.

Strukturudviklingen fortsætter. På 10 år er antal bedrifter reduceret med 40 pct. Samtidig er gennemsnitsbedriften vokset med godt 75 pct. flere køer. Jordtillægget er vokset med 55 pct. Efter år med beskeden ydelsesfremgang bød 2013 på en fremgang på hele 3 pct. Kilo leveret mælk pr. årsko er dermed 1.000 kg højere end for ti år siden.

Tabel 1. Ti års udvikling i kvægbruget – alle malke racer.

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal bedrifter	5.697	4.995	4.668	4.410	4.202	3.737	3.719	3.449	3.616	3.445
Antal køer	92	95	103	110	121	133	139	152	158	162
Antal ha	98	93	108	113	119	129	137	138	145	153
Kg EKM pr. ko	8.155	8.253	8.481	8.583	8.603	8.799	8.813	8.739	8.891	9.148
Kr. pr. kg EKM	2,34	2,27	2,17	2,38	2,77	2,08	2,42	2,67	2,57	2,93
Kr. pr. kg EKM, 2013-priser	2,82	2,68	2,51	2,71	3,02	2,23	2,55	2,73	2,59	2,93
Resultatopgørelse i 1.000 kr. pr. bedrift										
Dækningsbidrag	1.537	1.452	1.511	2.049	2.275	1.264	2.254	2.679	2.726	3.033
Kontante kapacitetsomkostninger	640	678	742	892	1.063	1.176	1.292	1.435	1.526	1.621
Afskrivninger mv.	269	275	288	361	416	479	498	535	556	552
Resultat af primær drift	628	499	481	796	796	-392	463	709	644	861
Afkøbet EU-tilskud		277	376	401	417	433	463	457	481	488
Finansieringsomkostninger	459	429	482	684	1.159	970	1.030	974	933	905
Driftsresultat	169	347	375	512	54	-928	-104	192	192	444
Driftsresultat 2013-priser	204	410	433	584	59	-996	-109	197	194	444
Balance i 1.000 kr. pr. bedrift										
Samlede aktiver	13.272	16.286	21.177	25.933	29.632	28.402	30.236	29.009	29.851	30.153
Gæld i alt	9.148	9.816	10.999	14.392	17.542	18.975	20.968	22.119	22.884	23.866
Gæld pr. årsko	99	103	107	131	145	143	151	146	145	147
Dækningsbidrag pr. produktionsenhed										
Dækningsbidrag pr. ko, stor race (konv.)	10.545	11.179	10.138	11.619	13.321	5.151	9.947	11.850	11.064	13.534
DB pr. kg EKM, stor race (konv.)	1,25	1,28	1,13	1,28	1,46	0,56	1,08	1,29	1,18	1,40
DB pr. kg EKM, stor race 2013-priser	1,51	1,51	1,31	1,46	1,59	0,60	1,14	1,32	1,19	1,40

Tabel 1. Fra 2004 til 2008 er jordværdien delvis opgjort efter den offentlige vurdering, mens det fra 2009 og fremefter følger jordværdien dagsværdien. Ændringen i opgørelsesprincipperne gør, at aktiverne ikke er direkte sammenlignelige fra år til år i tabel 1. Totaløkonomitalene er fra VFL's økonomidatabase, mens opgørelserne af dækningsbidrag pr. ko og pr. kg EKM stammer fra KvægNøglen.

Resultatudtryk

RESULTATOPGØRELSE OG LIKVIDITETSMÅL

1. Bruttoudbytte

Indtægter fra landbruget samt besætnings- og beholdningsforskydninger minus indkøb af dyr. Bemærk at såvel den reelle besætnings- og beholdningsforskydning som den prismæssige forskydning indgår. Hvis besætningsværdierne pr. enhed er højere ultimo end primo vil denne værdiforøgelse være en del af bruttoudbyttet. Hvis besætningsværdierne ultimo er lavere end primo vil dette reducere bruttoudbyttet.

2. Stykomkostninger

Omkostninger der varierer i takt med produktionsomfanget. Det vil sige foder, udsæd, planteværn, gødning samt diverse omkostninger til husdyr og planter.

3. Dækningsbidrag

Bruttoudbytte (1) minus stykomkostninger (2).

4. Lønomkostninger

Omkostninger til at aflønne fremmed arbejdskraft.

5. Øvrige kapacitetsomkostninger

Energi, maskinstation, vedligehold, ejendomsskat og forsikringer samt diverse omkostninger.

6. Afskrivninger mv.

Dækker afskrivninger på produktionsapparatet samt nedskrivninger på anlægsaktiver (ekskl. jord) samt tab/gevinst ved salg af aktiver.

7. Resultat af primær drift

Dækningsbidrag (3) minus lønomkostninger (4) minus øvrige kapacitetsomkostninger (5) minus afskrivninger (6).

8. Afkoblet EU-støtte

Den udbetalte støtte fra enkeltbetalingsordningen.

9. Finansieringsomkostninger, landbrug

Landbrugets andel af renteindtægter og -udgifter, realiseret kursgevinst/ tab på finanslån og værdipapirer, forpagtningsafgift samt forpagtningsindtægt.

10. Driftsresultat

Resultat af primær drift (7) plus afkoblet EU-støtte (8) minus finansieringsomkostninger, landbrug (9).

11. Likviditet efter regulering og privat

Årets resultat* korrigeret for de ikke likvide poster og ændringen i de biologiske aktiver (besætning og beholdning).

**) Årets resultat medtager samtlige årets indtægter og omkostninger på ejendommen, både landbrugsrelaterede, ikke landbrugsrelaterede samt private transaktioner.*

12. Nettoinvesteringer

Nettoinvesteringer består af to dele, hhv. *Nettoinvesteringer, produktionsanlæg* og *Nettoinvesteringer, landbrug*:

Nettoinvesteringer, produktionsanlæg: Investeringer i afskrivningsberettigede aktiver i relation til landbrugsproduktionen (driftsbygninger, stalinventarer, markmaskiner og grundforbedringer) minus afskrivningerne mv. (6)

Nettoinvesteringer, landbrug: Nettoinvesteringer, produktionsanlæg + øvrige landbrugsinvesteringer (jord, kvote og øvrige, immaterielle aktiver).

13. Samlet

likviditetsoverskud/-behov

Likviditet efter regulering og privat (11) minus samlede investeringer (både investeringer i landbrug og ikke-landbrugsrelaterede investeringer).

BALANCE

14. Samlede aktiver

Den samlede kapitalanbringelse på bedriften; fordelt på Landbrugsaktiver: Aktiver, der vedrører landbrugsdriften og øvrige aktiver: Aktiver uden for landbruget samt bedriftens finansielle reserver (finansielle aktiver).

15. Gæld

Fortæller hvor stor en del af aktiverne, der er finansieret af bedriftens kreditorer – f.eks. leverandører, realkredit og bank.

16. Hensættelser

Penge, der er sat af til at imødegå fremtidige forpligtelser. På et kvægbrug dækker dette reelt typisk primært over den latente ejendomsavancebeskatning, der vil være i forbindelse med salg af bedriften.

17. Egenkapital

Samlede aktiver (14) minus gæld (15) minus hensættelser (16). Andel af aktiverne, der tilhører landmanden.

NØGLETAL

18. Afkastningsgrad

Resultat af primær drift (7) plus afkoblet EU-støtte (8) minus nettoforpagtningsafgift minus ejerløn, divideret med landbrugsaktiver. For at bedriften er rentabel, skal afkastningsgraden være stor nok til at dække gældens og egenkapitalens forrentningskrav.

19. Aktivernes omsætningshastighed

Bruttoudbytte (1) divideret med landbrugsaktiverne, Aktivernes omsætningshastighed, landbrug viser, hvor mange gange i løbet af et år landbrugsaktiverne omsættes. Dvs. tallet siger noget om, hvor stort et

kapitalapparat, der har været nødvendig for at skabe den givne omsætning.

20. Overskudsgrad

Resultat af primær drift (7) plus afkoblet EU-støtte (8) minus nettoforpagtningsafgift minus ejerløn divideret med Bruttoudbyttet (1)

Overskudsgrad, landbrug viser hvor stor en andel af bruttoudbyttet fra landbruget, der er tilbage til aflønning af kapitalen.

Aktivernes omsætningshastighed (19) ganget med overskudsgraden (20) giver afkastningsgraden (18)

21. Kapacitetsgrad

Fortæller, hvor mange gange dækningsbidraget kan dække kapacitetsomkostningerne. Kapacitetsgraden kan beregnes både inkl. og ekskl. ejerløn.

22. Soliditet

Egenkapital (17) divideret med samlede aktiver (14). Fortæller hvor stor en del af aktiverne, der er finansieret med egenkapital.

23. Selvffinansieringsgrad

Likviditet efter regulering og privat (13) divideret med totale investeringer – fortæller, hvor stor en del af årets investeringer, der er foretaget for egne midler.

24. Fremstillingspris for mælk – målt på hele virksomheden

Kravet til mælkeindtægt divideret med den solgte mælmængde.

Krav til mælkeindtægt for nulresultat beregnes som de totale omkostninger fratrukket den afkoblede EU-støtte (8), og bruttoudbyttet fra øvrige aktiviteter (eksempelvis salgsafgrøder, tilvækstværdi kvæg og andre landbrugsindtægter).

De totale omkostninger fås ved summen af stykomkostninger (2), lønomkostninger (4), ejerløn, øvrige kapacitetsomkostninger (5), afskrivninger (6), netto forpagtningsafgift og forrentning af landbrugsaktiverne med 4 pct.

Fremstillingsprisen viser hvor høj mælkeprisen pr. kg EKM skal være for at opnå et positivt resultat efter ejerløn og 4 pct. forrentning af landbrugsaktiverne.

UDVÆLGELSESKRITERIUM

Udvælgelseskriteriet har været følgende: (a) enkeltmands landbrugsbedrifter og I/S-landbrugsbedrifter, (b) heltidsbeskæftiget i forhold til antal normtimer på minimum 1.665 timer pr. år, (c) minimum 20 årskør.

Temafortegnelse

– tidligere udgivelser i serien

2013

- Vejen til vækst og bedre økonomi
- Undgå halvløb på kviehotellet
- Styr på bedriften – brug de daglige informationer til at lede din bedrift
- Kryds dig til et højere dækningsbidrag.

2012

- Vækst gennem opkøb
- Optimering af foderforsyningen – kend bedriftens potentiale
- Salmonella Dublin kan give store tab
- Lean skaber værdi på kvægbedrifterne.

2011

- Rust dig til en produktion uden kvoter
- TurnAround – vejen til en god forretning
- Godt samspil mellem stald og mark er guld værd.
- God økonomi i at undgå mastitis.

2010

- Kend økonomien i din foderproduktion
- God reproduktion – en vej til højere tilvækst-værdi
- Foderoptimering – lille risiko, stor gevinst
- Døde køer æder dine penge.

2009

- Handyrpræmiens ophør i 2012 udfordrer slagtekalveproduktionen
- Se altid kritisk på foderøkonomien
- Er 2,4 laktationer pr. ko optimalt?
- Vælg den rigtige teknologi.

2008

- Økonomisk optimalt foderniveau ved mælkeproduktion
- Faste procedurer forbedrer arbejdsmiljøet og indtjeningen
- Afkast og Risiko – de vigtigste kriterier i den forretningsmæssige beslutningsproces.

2007

- Det gode koliv – kan det betale sig?
- Slå autopiloten fra og grib selv rorpinden
- Fremtiden flytter ind
- Danske mælkeproducenter klarer konkurrencen.

2006

- De 1.000 køer?
- Forøg dit økonomiske råderum – prioriter indsatsområderne
- Fra kalv til guldko
- NorFor – et nyt fodervurderingssystem til kvæg.

2005

- Den gode vækststrategi
- Afgræsning contra staldfodring – og varighed af græsmarker
- Succesfuldt samarbejde – en mulighed.

2004

- Forandringsledelse i kvægbruget
- Høj, stabil indtjening – hvordan?
- Grovfodersystemer efter EU-reformen
- EU-reformen i forhold til kødproduktion.

2003

- Benchmarking – at lære af de bedste
- Mere græs ved afkoblet EU-støtte
- Grovfoderhåndtering med fokus på ensilering af græs
- Erfaringer og økonomiske resultater med automatisk malkning.

2002

- Produktivitetsfremgang – det handler om management
- Hvornår er en investering rentabel?
- Køer på græs eller stald i store besætninger
- Foderforsyningskæden.